

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

**PAŽYMA
DĖL X SKUNDO NR. 4D-2023/1-616
PRIEŠ
VALSTYBINĘ TERITORIJŲ PLANAVIMO IR STATYBOS INSPEKCIJĄ
PRIE APLINKOS MINISTERIJOS
IR
NACIONALINĘ ŽEMĖS TARNYBĄ PRIE APLINKOS MINISTERIJOS**

2026-09-29 Nr. PA-127
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Seimo kontrolierė gavo X (toliau – Pareiškėja) skundą dėl Nacionalinės žemės tarnybos prie Aplinkos ministerijos (toliau – Tarnyba arba NŽT) ir Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos (toliau – Inspekcija arba VTPSI) tarnautojų galimai biurokратиškų veiksmų (neveikimo), kai, Pareiškėjos nuomone, šios institucijos pagal priskirtą kompetenciją galimai nepagrįstai nesiėmė veiksmų dėl užimtos valstybinės žemės atlaisvinimo ir savavališkos statybos padarinių šalinimo (toliau – Skundas).

2. Pareiškėja Skunde nurodo:

2.1. dėl neteisėtai užimto valstybinės žemės, įsiterpusios tarp žemės sklypų <...> ir <...>, Vilnius, ploto Pareiškėja nuo 2016 m. negali laisvai patekti į jai nuosavybės teise priklausančią žemės sklypą (kadastro Nr. <...>), esantį adresu <...>, Vilnius;

2.2. nepaisant Pareiškėjos kreipimusi į Inspekciją ir Tarnybą dėl susidariusios problemos, skundžiamos institucijos nesiima reikiamų priemonių, kad žemės sklypų (kadastro Nr. <...> ir kadastro Nr. <...>), esančių <...> ir <...>, Vilniuje, savininkų neteisėtais veiksmais užimtas valstybinės žemės plotas, per kurį Pareiškėja galėtų patekti į jai nuosavybės teise priklausančią žemės sklypą <...>, Vilniuje, būtų atlaisvintas;

2.3. nors valstybinės žemės plotą užėmę asmenys savivaliauja, nevykdo jokių Inspekcijos ir Tarnybos nurodymų dėl valstybinės žemės atlaisvinimo ir ant jos pastatytų statinių nugriovimo, Pareiškėjos manymu, Inspekcija ir Tarnyba neatlieka joms pagal kompetenciją priskirtų funkcijų ir būtent dėl to Pareiškėjai aktuali situacija nėra galutinai išsprendžiama.

3. Pareiškėja kartu su Skundu Seimo kontrolierei pateikė ir kitą tyrimui reikšmingą informaciją (1 priedas).

TYRIMO IŠVADOS

4. Dėl Pareiškėjos Skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierė, atlikdama Skundo tyrimą, su paklausimais kreipėsi į Inspekciją, Tarnybą, Vilniaus miesto apylinkės teismą ir Vilniaus miesto savivaldybės administraciją (toliau – Savivaldybės administracija), taip pat vykdomąsias bylas vykdžiusią antstolę ir šiuo metu vykdomąsias bylas vykdančius antstolius (2 priedas).

5. Inspekcija, Tarnyba, Vilniaus miesto apylinkės teismas, Savivaldybės administracija ir antstoliai pateikė Seimo kontrolieriui paaiškinimus ir dokumentus, susijusius su Pareiškėjos Skunde nurodytomis aplinkybėmis (2 priedas).

6. Tyrimui aktualus teisinis reguliavimas, įtvirtintas Civilinio proceso kodekse, Administracinių nusižengimų kodekse, Seimo kontrolierių įstatyme, Viešojo administravimo įstatyme, Teritorijų planavimo, statybos ir žemės naudojimo valstybinės priežiūros įstatyme, Žemės įstatyme, Žemės įstatymo Nr. I-446 2, 7, 10, 11, 12, 13, 22, 27, 30, 34, 35, 37, 39, 40, 41, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 30¹, 35¹, 35² ir 66 straipsniais įstatyme, Sprendimų vykdymo instrukcijoje ir Žemės naudojimo valstybinės kontrolės nuostatuose, pateikiamas šios pažymos 3 priede, o Konstitucinio Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojama teismų praktika – 4 priede.

7. Atsižvelgiant į Pareiškėjos Skundo turinį, skundžiamas institucijas ir tyrimo metu nustatytas aplinkybes, tyrimo išvados pateikiamos atskirai pagal šias dalis:

7.1. dėl Inspekcijos tarnautojų galimo neveikimo;

7.2. dėl Tarnybos tarnautojų galimo neveikimo.

Dėl Inspekcijos tarnautojų galimo neveikimo

8. Pareiškėja į Seimo kontrolierę kreipėsi dėl M. U. ir E. U. neteisėtai užimtos valstybinės žemės, kuri suformuota kaip privažiavimo kelias iki jai nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo (kadastro Nr. <...>) ir kuria Pareiškėja naudojosi, atlaisvinimo. Tyrimo metu nustatyta, kad Inspekcijos, Tarnybos ir antstolės veiksmai, atliekami pagal teisės aktais joms priskirtą kompetenciją, buvo nukreipti į šios valstybinės žemės atlaisvinimą. Nors šiais veiksmais tiesiogiai sprendžiamas valstybinės žemės atlaisvinimo klausimas, jų tinkamas ir veiksmingas atlikimas yra reikšmingas Pareiškėjos galimybei tinkamai ir be apribojimų naudotis jai nuosavybės teise priklausančiu žemės sklypu. Todėl nagrinėjamu atveju bus vertinami, ar skundžiami Inspekcijos veiksmai buvo pakankamai operatyvūs ir veiksmingi, siekiant atlaisvinti valstybinę žemę ir sudaryti sąlygas Pareiškėjai tinkamai įgyvendinti savo nuosavybės teises.

9. Atkreiptinas dėmesys, kad, vykdydamas vykdomuosius dokumentus, antstolis privalo imtis visų teisėtų priemonių tinkamai apginti išieškotojo interesus, nepažeisdamas kitų vykdymo proceso dalyvių teisių ir teisėtų interesų. Antstolio procesinių veiksmų teisėtumą Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka kontroliuoja teismas (3 priedo 1 punktą), o Seimo kontrolieriai, vykdydami įstatymu jiems suteiktus įgaliojimus, neturi teisės prižiūrėti, kaip antstoliai laikosi įstatymų ir kitų teisės aktų vykdymo procese.

Todėl pabrėžtina, jog antstolės A. S. priimti sprendimai ir atlikti veiksmai turėjo įtakos šiam tyrimui reikšmingų vykdomųjų bylų eigai, tačiau šio tyrimo metu antstolės veiksmų teisėtumas ar pagrįstumas nėra vertinamas ir kvestionuojamas. Antstolės tyrimui pateikta informacija apie vykdomųjų bylų vykdymą (2 priedo 6, 18 punktai) vertinama tik kaip faktinės aplinkybės, susijusios su Inspekcijos M. U. ir E. U. teiktų privalomųjų nurodymų bei Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gruodžio 19 d. sprendimo, priimto civilinėje byloje Nr. e2-

16280-1125/2023, vykdymo eiga ir skundžiamų institucijų veiksmais, kurie yra šio tyrimo objektas.

10. Tyrimo metu nustatyta, kad Inspekcija 2024 m. lapkričio 19 d., įgyvendindama jai suteiktą teisę atlikti statinių griovimo veiksmus, nugriovė valstybinėje žemėje pastatytus nesudėtingus inžinerinius statinius – tvorą ir vartus (2 priedo 18.1 papunktis). Inspekcijos M. U. ir E. U. pateikti privalomieji nurodymai pašalinti pažeidimus (2 priedo 2.1, 2.6, 5.2 papunkčiai) laikytini įvykdytais.

Vis dėlto, atsižvelgiant į Pareiškėjos Skunde suformuluotą prašymą įvertinti skundžiamų institucijų veiksmus (galimą neveikimą), šio tyrimo metu vertinama, ar Inspekcija, vykdydama privalomųjų nurodymų įgyvendinimo ir statinių griovimo procedūras, veikė tinkamai ir pakankamai operatyviai.

11. Vertinant aplinkybes, susijusias su Inspekcijos pozicija proceso pradžioje, kad pareiga pašalinti neteisėtos statybos padarinius ir įvykdyti privalomuosius nurodymus pirmiausia priskirtina skolininkams, o antstoliai privalo imtis visų įmanomų priemonių, skatinančių skolininkus imtis aktyvių veiksmų (2 priedo 11.3, 2.10 papunkčiai), pažymėtina, kad su tokia Inspekcijos pozicija, atsižvelgiant į Civilinio proceso kodekse įtvirtintas vykdymo proceso nuostatas, iš esmės sutiktina.

Vis dėlto vien antstolio kreipimasis į teismą dėl baudos skolininkams skyrimo ne visais atvejais užtikrina, kad bauda bus skirta ir kad skolininkas dėl to įvykdys jam nustatytą prievolę.

Tyrimo duomenys patvirtina, kad antstolė A. S. ėmėsi aktyvių veiksmų, siekdama išspręsti privalomųjų nurodymų neįvykdymo klausimą ir skirti baudą M. U. ir E. U. (2 priedo 2.4, 2.5, 7, 11.1 papunkčiai). Tačiau teismo nutartyje, kuria buvo atsisakyta M. U. skirti didesnę baudą (2 priedo 11.1 papunktis ir 12 punktas), nurodyti argumentai patvirtina, kad vien antstolės kreipimasis į teismą dėl vis didesnės baudos skyrimo savaime neužtikrino privalomųjų nurodymų įvykdymo pačių skolininkų pastangomis.

12. Atsižvelgiant į pirmiau nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad Inspekcijos sprendimas savo pajėgomis pašalinti skolininkų M. U. ir E. U. valstybinėje žemėje pastatytus nesudėtingus inžinerinius statinius ir pradėti jų griovimo darbų organizavimo procedūrą (2 priedo 2.3, 2.9 papunkčiai) buvo reikšmingas privalomųjų nurodymų įvykdymui, nes būtent šiais veiksmais buvo pradėtas jų priverstinis įvykdymas.

Pažymėtina, kad Inspekcijos teisė nugriauti nesudėtingus inžinerinius statinius (tvorą ir vartus), pastatytus valstybinėje žemėje, atsirado Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. lapkričio 4 d. nutarties, priimtose civilinėje byloje pagal antstolės A. S. prašymą taikyti sprendime nurodytas pasekmes ir skirti baudą, pagrindu (2 priedo 2.7 ir 3.1 papunkčiai).

Tačiau, kaip nustatyta tyrimo metu, statinių griovimo organizavimo procesas Inspekcijoje pradėtas tik 2023 m. kovo mėn., o baigtas 2024 m. lapkričio 19 d. (2 priedo 11.4, 18.1 papunkčiai). Seimo kontrolierės vertinimu, toks proceso organizavimo laikotarpis buvo nepateisinamai ilgas.

13. Pabrėžtina, kad paaiškinimuose Seimo kontrolieriui Inspekcija nurodė, jog teisės aktai nenustato terminų, per kuriuos turi būti organizuojama ir užbaigiama ši procedūra (2 priedo 2.10 papunktis). Be to, Inspekcijai suteikta teisė, o ne pareiga nugriauti neteisėtai pastatytus statinius (2 priedo 2.10, 11.2, 11.3 papunkčiai). Atsižvelgiant į tai, sutiktina, kad Inspekcijos pozicija yra pagrįsta Sprendimų vykdymo instrukcijoje įtvirtintu teisiniu reglamentavimu (3 priedo 9 punktas). Vis dėlto tai nepaneigia pareigos konkrečią situaciją vertinti individualiai.

Nagrinėjamu atveju buvo akivaizdi skolininkų geranoriškumo stoka savo iniciatyva įvykdyti jiems duotus privalomuosius nurodymus (2 priedo 2.9, 2.10, 4.7, 13.1 papunkčiai).

Todėl, Seimo kontrolierės nuomone, Inspekcija neturėjo apsiriboti įprastine praktika užtikrinti vykdomųjų dokumentų įvykdymą vien antstolių veiksmais, bet turėjo įvertinti konkrečias aplinkybes ir spręsti dėl poreikio kuo operatyviau pasinaudoti teise savo pajėgomis atlikti statinių griovimo darbus.

Taip pat sutiktina, kad Inspekcijos sprendimas pačiai vykdyti teismo duotą leidimą, t. y. nugriauti statinius skolininkų lėšomis, lėmė papildomas finansines išlaidas ir pareikalavo papildomų administracinių išteklių. Vis dėlto tais atvejais, kai privalomųjų nurodymų pašalinimo padariniai susiję ne tik su valstybinėje žemėje pastatytų nesudėtingų inžinerinių statinių nugriovimu, bet ir su asmens, nagrinėjamu atveju – Pareiškėjos, nuosavybės teisių apribojimų pašalinimu, Seimo kontrolierės nuomone, Inspekcija turėtų dėti visas pastangas, kad statinių griovimo procesas būtų įgyvendintas kuo operatyviau.

Vertinant Inspekcijos argumentą, kad ji yra viešojo administravimo subjektas, todėl savo veikloje vadovaujasi galiojančiais teisės aktais ir gali atlikti tik juose numatytus veiksmus (2 priedo 2.10 ir 11.2 papunkčiai), pažymėtina, jog operatyvus teisės aktuose nustatytų veiksmų atlikimas savaime nereiškia, kad institucija veikia neteisėtai. Net ir tais atvejais, kai teisės aktuose nenustatyti konkretūs terminai, tokie veiksmai kaip statinio apžiūra vietoje, neteisėtai atliktų statybos darbų masto įvertinimas, statinio griovimo sąmatos parengimas ir kt. gali būti atliekami operatyviai, siekiant kuo greičiau užbaigti statinių griovimo organizavimo procesą.

Tačiau, kaip patvirtina tyrimo metu gauta informacija (2 priedo 2.12, 3.2, 11.3 papunkčiai), Inspekcija, nusprendusi pasinaudoti savo teise atlikti nesudėtingų inžinerinių statinių griovimo darbus ir apie tai 2021 m. gruodžio 8 d. informavusi Pareiškėją, dar 2024 m. gegužės 31 d. rašte Seimo kontrolierei nurodė, kad griovimo darbų organizavimo procesas vis dar vykdomas. Tai patvirtina, kad šis procesas Inspekcijoje nebuvo organizuojamas pakankamai operatyviai ir siekiant kuo greičiau jį užbaigti.

14. Pažymėtina, kad, remiantis tyrimo metu nustatytais faktinėmis aplinkybėmis, valstybinės žemės atlaisvinimo procesas užsitęsė ne vien dėl Pareiškėjos skundžiamų institucijų tarnautojų veiksmų ar neveikimo. Kaip Skunde nurodė pati Pareiškėja (1 priedo 1.9 papunktis), taip pat Inspekcija (2 priedo 2.9, 2.10, 4.7, 13.1 papunkčiai), privalomųjų nurodymų pašalinti pažeidimus bei Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gruodžio 19 d. sprendimo įgyvendinimą M. U. ir E. U. apsunkino savo neveikimu ir nebendradarbiavimu. Pabrėžtina, kad tyrimo metu nustatytos aplinkybės leidžia teigti, jog M. U. ir E. U. galimai šiuo metu pakartotinai savavališkai užėmė valstybinę žemę (2 priedo 20 punktas). Dėl to Inspekcijos 2024 m. lapkričio 19 d. atliktas nesudėtingų inžinerinių statinių (tvorų) nugriovimas savaime neužtikrino galutinio šios valstybinės žemės atlaisvinimo.

Remiantis VĮ Registrų centro Nekilnojamojo turto registro duomenimis ir antstolės A. S. patvirtinta informacija (2 priedo 18.1 papunktis ir 19 punktas), skolininkei M. U. priklausanti žemės sklypai (kadastro Nr. <...>) vykdomojoje byloje Nr. 0177/17/01448 pritaikytas areštas galioja iki šiol. Tačiau šio arešto buvimas, vertinant tyrimo metu nustatytas aplinkybes, savaime neužkirto kelio M. U. ir E. U. iš naujo neteisėtai pastatyti tvorą ir taip užtvirti patekimą į valstybinės žemės plotą, esantį tarp žemės sklypų <...> ir <...>, Vilniuje.

Seimo kontrolierė pabrėžia, kad, tokiems savavališko elgesio atvejams kartojantis, gali kilti pagrįstų abejonių, ar skundžiamų institucijų veiksmais realiai užtikrinamas teisingumo principo įgyvendinimas. Kaip pabrėžiama Konstitucinio Teismo formuojamoje praktikoje, teisingumas yra vienas svarbiausių moralinių vertybių ir teisinės valstybės pagrindų (4 priedo 1 punktas).

Todėl šiuo metu Inspekcija, kaip institucija, pagal Administracinių nusižengimų kodeksą galinti pradėti administracinių nusižengimų teiseną dėl savavališko žemės užėmimo ar naudojimo (3 priedo 2 punktas), turėtų įvertinti galimybę pradėti administracinių nusižengimų teiseną dėl pakartotinio valstybinės žemės užėmimo ir taikyti administracinę

atsakomybę, siekiant administracinės nuobaudos tikslų, įvardytų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinime (4 priedo 2 punktas), atkreipiant dėmesį, kad šio tyrimo metu buvo patvirtinta, jog E. U. ir M. U. neturėjo ir neturi pagrįsto ir teisėto pagrindo naudotis valstybine žeme tarp <...> ir <...>, Vilniuje (2 priedo 9.3 papunktis).

Seimo kontrolierė pažymi, kad, atsižvelgiant į valstybinės žemės plotą, esantį tarp <...> ir <...>, Vilniuje, ir į galimai šį plotą užėmusių asmenų ankstesnį nebendradarbiavimą, tikslinga, kad Inspekcija, siekdama patikrinti faktines aplinkybes, atliktų Priežiūros įstatyme numatytą reidą (3 priedo 5 punktas) ir nustatytų šiuo metu esančią situaciją minėtame valstybinės žemės plote.

15. Atsižvelgdama į pirmiau nurodytas aplinkybes, Seimo kontrolierė konstatuoja, kad Inspekcija nepagrįstai delsė pasinaudoti teismo suteikta teise nugriauti statinius, o statinių griovimo organizavimo procesas nebuvo vykdomas pakankamai operatyviai. Nors statiniai galiausiai buvo nugriauti Inspekcijos iniciatyva ir pajėgomis, privalomųjų nurodymų įvykdymas užtruko pernelyg ilgai. Todėl ši Pareiškėjos Skundo dalis pripažįstama pagrįsta.

Dėl Tarnybos tarnautojų galimo neveikimo

16. Pažymėtina, kad šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas valstybinės žemės naudojimo valstybinę priežiūrą priskiria Inspekcijai (3 priedo 5 punktas). Vis dėlto nagrinėjamu atveju reikšmingos ir iki 2024 m. sausio 1 d. galiojusios teisės aktų nuostatos, pagal kurias valstybinės žemės naudojimo valstybinę kontrolę vykdė Tarnyba. Todėl Seimo kontrolierė vertina Tarnybos tarnautojų veiksmus ir galimą neveikimą pagal tuo metu galiojusį teisinį reglamentavimą, kuris Tarnybai nustatė pareigą vykdyti valstybinės žemės naudojimo valstybinę kontrolę ir užbaigti jos pradėtas procedūras (3 priedo 8 punktas).

17. Tyrimo metu nustatyta, kad Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. gegužės 16 d. Tarnybai išduoto vykdomojo dokumento vykdymo procesui (2 priedo 13.2 papunktis) reikšmingos buvo kelios aplinkybės, susijusios tiek su pasikeitusiu Tarnybos teisiniu statusu, tiek su jos veiksmais vykdymo procese. Pirmiausia kilo tarpinstitucinis ginčas dėl išieškotojo pakeitimo vykdomojoje byloje, o vėliau Tarnyba nesutiko su antstolės siūlymu kreiptis į teismą dėl vykdymo tvarkos pakeitimo.

18. Pasikeitus teisiniam reglamentavimui ir Tarnybai nuo 2024 m. sausio 1 d. nebevykdant valstybinės žemės naudojimo valstybinės kontrolės, Tarnyba suabejojo savo, kaip išieškotojos, statusu vykdomojoje byloje. Seimo kontrolierė šiuo atveju nevertina Tarnybos pozicijos keitimo, nes Tarnyba, kaip vykdymo proceso šalis, naudojosi savo procesine teise ginčyti antstolės atsisakymą pakeisti išieškotoją (3 priedo 1.1 papunktis). Tokie Tarnybos veiksmai buvo susiję ne su viešojo administravimo funkcijos vykdymu, bet su jos procesine padėtimi vykdymo procese ir teisės aktuose nustatytų procesinių teisių įgyvendinimu.

19. Kita vertus, Tarnybai ir toliau teko pareiga užtikrinti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. gegužės 16 d. išduoto vykdomojo dokumento vykdymą, nors valstybinės žemės naudojimo valstybinę kontrolę nuo 2024 m. sausio 1 d. Tarnybai nebepriskirta (3 priedo 8 punktas). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2025 m. lapkričio 18 d. nutartyje konstatavo, kad Tarnyba turi likti išieškotoja vykdomojoje byloje Nr. 0177/24/01630. Antstolė Tarnybai buvo pasiūliusi kreiptis į teismą dėl vykdymo tvarkos pakeitimo, kad Tarnyba, kaip išieškotoja, galėtų pati įvykdyti 2023 m. gruodžio 19 d. teismo sprendime skolininkams nustatytą pareigą, o patirtas išlaidas išieškoti iš skolininkų. Tarnyba su tokiu pasiūlymu nesutiko.

Seimo kontrolierės vertinimu, toks Tarnybos sprendimas turėjo reikšmės tolesnei teismo sprendimo vykdymo eigai. Nors Tarnyba turėjo teisę nesutikti su antstolės pasiūlymu ir pasirinkti kitą vykdymo būdą, nagrinėjamu atveju būtina įvertinti tai, kad teismo sprendimu nustatyta pareiga buvo susijusi su valstybinės žemės atlaisvinimu, o jos neįvykdymas tiesiogiai trukdė pasiekti šio sprendimo tikslą. Tais atvejais, kai institucija turi galimybę pati imtis veiksmų, reikalingų teismo sprendimui įvykdyti, ir vėliau išlaidas išieškoti iš skolininko, vien formalus rėmimasis tuo, kad pareigą pirmiausia turi įvykdyti pats skolininkas, savaime negali pateisinti užsitęsusio teismo sprendimo vykdymo. Priešingu atveju gali būti nepagrįstai apsunkintas ne tik teismo sprendimo įvykdymas, bet ir valstybės, kaip žemės savininkės, interesų užtikrinimas.

20. Be to, reikšminga tai, kad antstolė A. S. 2025 m. lapkričio 18 d. užbaigė vykdomąją bylą ir grąžino vykdomąjį dokumentą Tarnybai, tačiau Tarnyba šį dokumentą antstolei pakartotinai pateikė tik 2026 m. birželio mėn., t. y. praėjus maždaug septyniems mėnesiams. Tyrimo metu nenustatyta aplinkybių, kurios būtų objektyviai trukdžiusios Tarnybai per šį laikotarpį pateikti vykdomąjį dokumentą vykdyti. Seimo kontrolierės vertinimu, toks Tarnybos delsimas nepagrįstai užtęsė teismo sprendimo vykdymą ir neatitiko gero viešojo administravimo principo.

Atsižvelgiant į Seimo kontrolierių įstatyme įtvirtintą biurokratizmo sampratą (3 priedo 3 punktas), Tarnybos neveikimas, kai jai žinant apie būtinybę toliau vykdyti teismo sprendimą vykdomasis dokumentas antstolei buvo pateiktas tik po reikšmingo laiko tarpo, vertintinas kaip nepateisinamas delsimas atlikti veiksmus, būtinus Tarnybos kompetencijai priskirtam klausimui išspręsti.

21. Vis dėlto Seimo kontrolierė atkreipia dėmesį, kad ne visos priežastys, dėl kurių Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gruodžio 19 d. sprendimo vykdymas užtruko, buvo susijusios su Tarnybos veiksmais ar neveikimu. Dar 2017 m., pradėjus valstybinės žemės užėmimo procesą, Tarnyba buvo pradėjusi administracinių nusižengimų teiseną E. U. ir M. U. atžvilgiu pagal Administracinių nusižengimų kodekso 110 straipsnio 1 ir 2 dalis (2 priedo 5.3, 9.2.1 papunkčiai). Tačiau Vilniaus apygardos teismas 2017 m. gruodžio 21 d. nurodė, kad pirmiausia turi būti išspręstas civilinis ginčas dėl atitinkamos žemės sklypo dalies ir tik po to Tarnyba galėtų spręsti dėl administracinių nusižengimų teisenos (2 priedo 9.2.2 papunktis).

Todėl Tarnybos kreipimasis į teismą civilinio proceso tvarka buvo reikalingas siekiant išspręsti susidariusią situaciją, nutraukti neteisėtus veiksmus ir atlaisvinti valstybinę žemę, taip pat sudaryti sąlygas teismui įvertinti Tarnybos teises į atitinkamą žemės plotą. Būtent šio proceso metu buvo sudarytos teisinės prielaidos teismui įpareigoti M. U. ir E. U. pašalinti tvorą, medinį priestatą, komunikacijos šulinį ir atlaisvinti valstybinę žemę (2 priedo 4.9, 9.1, 9.3 papunkčiai).

22. Seimo kontrolierė nenustatė pagrindo konstatuoti tarpinstitucinio bendradarbiavimo principo pažeidimo. Vis dėlto tyrimo metu surinkta informacija rodo, kad Inspekcijos ir Tarnybos bendradarbiavimas nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo pakankamai sklandus ir iš esmės apsiribojo informacijos apsikeitimu (2 priedo 2.13, 4.11 papunkčiai). Atsižvelgiant į tuo metu šioms institucijoms priskirtas skirtingas funkcijas, kai Inspekcija sprendė statinių griovimo, o Tarnyba – valstybinės žemės atlaisvinimo klausimus, toks bendradarbiavimo pobūdis savaime negali būti vertinamas kaip netinkamas. Tačiau dabartinėje situacijoje šių institucijų tarpusavio bendradarbiavimas yra ypač reikšmingas.

Jeigu būtų patvirtinta, kad M. U. ir E. U. galimai pakartotinai savavališkai užėmė valstybinę žemę ir joje vėl pastatė tvorą (2 priedo 20 punktas), Inspekcija, nuo 2024 m. sausio 1 d. vykdanči valstybinės žemės naudojimo valstybinę priežiūrą, ir Tarnyba, vykdanči teismo sprendimą dėl valstybinės žemės atlaisvinimo, turėtų koordinuoti savo veiksmus

pagal joms priskirtą kompetenciją (3 priedo 5, 6, 10 punktai). Šiuo metu susidariusi situacija negali būti išspręsta vien Tarnybos veiksmais – jai spręsti reikalingi ir Inspekcijos veiksmai, įskaitant, esant pagrindui, administracinių nusižengimų teisenos pradėjimą ir kitų jos kompetencijai priskirtų priemonių taikymą.

Seimo kontrolierė pažymi, kad nagrinėjamu atveju siektinas rezultatas ne tik atlaisvinti valstybinę žemę, bet ir užtikrinti Pareiškėjos galimybę patekti į jai nuosavybės teise priklausančią žemės sklypą, į kurį privažiavimas eina per šį valstybinės žemės plotą. Todėl, sprendžiant susidariusią situaciją, būtina imtis visų pagal institucijų kompetenciją galimų priemonių ir užtikrinti jų tarpusavio veiksmų suderinimą.

23. Atsižvelgdama į pirmiau nurodytas aplinkybes, Seimo kontrolierė konstatuoja, kad dėl Tarnybos tarnautojų neveikimo ir nepakankamai operatyvaus veikimo teismo sprendimo vykdymas nepagrįstai užsitęsė. Ypač reikšminga tai, kad, 2025 m. lapkričio 18 d. grąžinus vykdomąjį dokumentą Tarnybai, jis antstolei pakartotinai pateiktas tik 2026 m. birželio mėn., nors tyrimo metu nenustatyta objektyvių priežasčių, trukdžiusių tai padaryti anksčiau. Tokie Tarnybos veiksmai ir neveikimas nepagrįstai ilgino situacijos, dėl kurios Pareiškėja negalėjo tinkamai naudotis jai nuosavybės teise priklausančiu žemės sklypu, sprendimą ir neužtikrino, kad teismo sprendimas būtų įvykdytas per protingą laiką.

Todėl ši Pareiškėjos Skundo dalis dėl Tarnybos tarnautojų veiksmų ir neveikimo, susijusių su Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. gegužės 16 d. išduoto vykdomojo dokumento vykdymu civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023, pripažįstama pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAI

24. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierė nusprendžia

X skundo dalį dėl Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos tarnautojų galimo neveikimo pripažinti pagrįsta.

25. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierė nusprendžia

X skundo dalį dėl Nacionalinės žemės tarnybos prie Aplinkos ministerijos tarnautojų galimo neveikimo pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

26. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 6 ir 17 punktais, Seimo kontrolierė **Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos viršininkui** rekomenduoja:

26.1. atsižvelgiant į šio tyrimo metu nustatytas ir pažymoje konstatuotas aplinkybes dėl nepagrįsto delsimo pasinaudoti teismo suteikta teise nugriauti statinius ir nepakankamai operatyvaus statinių griovimo organizavimo, imtis priemonių, kad tais atvejais, kai privalomieji nurodymai nevykdomi, o Inspekcija turi įstatymų nustatytą teisę juos įvykdyti priverstinai, būtų operatyviai organizuojamas jų priverstinis vykdymas, siekiant kuo greičiau nugriauti neteisėtai pastatytus statinius ir atlaisvinti neteisėtai užimtą valstybinę žemę;

26.2. remiantis šioje pažymoje nustatytomis aplinkybėmis ir padarytomis išvadomis, pavesti atsakingiems Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos tarnautojams organizuoti reidą (patikrinimą) dėl valstybinės žemės, esančios tarp žemės sklypų <...> ir <...>, Vilniuje, naudojimo, siekiant nustatyti faktines aplinkybes dėl galimai pakartotinio valstybinės žemės ploto užėmimo ir, vadovaujantis tarpinstitucinio bendradarbiavimo principu, kartu su Nacionalinės žemės tarnybos prie Aplinkos ministerijos paskirtais Vilniaus apygardos žemės tvarkymo ir administravimo skyriaus tarnautojais spręsti

dėl būtinų veiksmų atlikimo ir priemonių taikymo, siekiant operatyviai atlaisvinti užimtą valstybinės žemės plotą (pravažiamą, skirtą patekti į Pareiškėjos žemės sklypą (kadastro Nr. <...>), esantį <...>, Vilniuje).

27. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 6 ir 14 punktais, Seimo kontrolierė **Nacionalinės žemės tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriui** rekomenduoja:

27.1. pavesti atsakingiems Nacionalinės žemės tarnybos prie Aplinkos ministerijos Vilniaus apygardos žemės tvarkymo ir administravimo skyriaus tarnautojams dalyvauti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos organizuojamame valstybinės žemės, esančios tarp žemės sklypų <...> ir <...>, Vilniuje, naudojimo reide ar patikrinime, siekiant nustatyti faktines aplinkybes dėl galimai pakartotinio valstybinės žemės ploto užėmimo bei, vadovaujantis tarpinstitucinio bendradarbiavimo principu, kartu su Valstybine teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos spręsti dėl būtinų veiksmų atlikimo ir priemonių taikymo, siekiant operatyviai atlaisvinti užimtą valstybinės žemės plotą (pravažiamą, skirtą patekti į žemės sklypą (kadastro Nr. <...>), esantį <...>, Vilniuje);

27.2. atsižvelgiant į šios pažymos 19 punkte padarytas išvadas ir siekiant proceso operatyvumo, įpareigoti atsakingus Nacionalinės žemės tarnybos prie Aplinkos ministerijos Vilniaus apygardos žemės tvarkymo ir administravimo skyriaus tarnautojus, jog tuo atveju, jei (kai) antstolis (-iai), siekdamas (-i) paspartinti vykdymo procesą, siūlys Nacionalinės žemės tarnybos prie Aplinkos ministerijos Vilniaus apygardos žemės tvarkymo ir administravimo skyriui spręsti dėl vykdymo tvarkos pakeitimo, t. y. teismo leidimo suteikimo Nacionalinei žemės tarnybai prie Aplinkos ministerijos už skolininkus M. U. ir E. U. įvykdyti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gruodžio 19 d. sprendime nurodytą įpareigojimą ir skolininkų lėšomis pašalinti teismo sprendime nurodytus statinius, sutikti su tokiu antstolio siūlymu.

Primenama, kad Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašoma informuoti Seimo kontrolierę (rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus ir juos pagrindžiančius dokumentus Seimo kontrolieriui prašoma pateikti el. p. ombuds@lrski.lt arba per E. pristatymo informacinę sistemą).

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė

SKUNDE PATEIKTA INFORMACIJA

1. Seimo kontrolieriui pateiktame Pareiškėjos Skunde, be kita ko, nurodyta:

1.1. „[...] Negalime patekti į savo sklypą ir namą, esantį Vilniaus m. sodų bendrijoje „A“, <...> (sklypo Nr. <...>).“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

1.2. „[...] 2016 m. rugsėjo 26 d. atvažiavus prie savo sklypo radome valstybinėje žemėje esančiame įvažiavime medinius rakinamus vartus, 2 m. aukščio lentų tvorą, vielos tinklo tvorą, medinę dengtą malkinę (stoginę), kanalizacijos šulinį su dangčiu. Šiuos statinius savavališkai įrengė abiejose įvažiavimo pusėse esančių sklypų <...> ir <...> savininkai M. U. ir E. U. [pastaba: asmens duomenys neskelbtini].“

1.3. „[...] 2016 m. spalio 17 d. Nacionalinės žemės tarnybos Vilniaus sk. raštu ir Žemės naudojimo patikrinimo aktu Nr. 49ŽN-485 patvirtinti įvažiavimo į sklypą <...> užtvėrimo, savavališkų statinių įrengimo ir valstybinės žemės 118 kv. m. neteisėto užėmimo faktai.“

1.4. „[...] gavome VTPSI 2021 m. gruodžio 8 d. raštą Nr. 2D-21223, kuriame teigiama: „Privalomojo nurodymo priverstinio vykdymo procese Vilniaus miesto apylinkės teismas 2020 m. lapkričio 4 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2VP-32423-964/2020 [...] paskyrė M. U. baudą ir leido Inspekcijai nugriauti nesudėtingus inžinerinius statinius, pastatytus prie žemės sklypo <...> (kad. Nr. <...>), esančius valstybinėje žemėje (pravažiavimas tarp sklypų) ir užfiksuotus NŽT 2016 m. spalio 17 d. žemės naudojimo patikrinimo akte Nr. 49 ŽN-486, sutvarkyti statybviетę M. U. lėšomis bei įpareigoti M. U. nesudaryti Inspekcijai ar jos pasamdytiems rangovams kliūčių patekti į griovimo teritoriją, taip pat leisti pačiai Inspekcijai pašalinti sprendimo vykdymo procese kylančias kliūtis, jeigu to skolininkė neatliks.“

1.5. „[...] Deja, iki šiol nieko neįvyko, įvažiavimas, [...] stovi užtvėrtas. Susidaro įspūdis, kad valstybės institucijoms visai nerūpi vykdyti jų tiesiogines pareigas, o gal jos nenori spręsti šios problemos. Pagaliau, ar VTPSI turi teisę nevykdyti įsiteisėjusių teismo nutarčių? Net antstolė stebisi, kodėl ji iki šiol negauna nurodymo (leidimo) iš Inspekcijos nugriauti tvoras, statinius ir atlaisvinti įvažiavimą. [...]“

1.6. „[...] tame pačiame rašte pagaliau įvertinti mūsų daugelyje raštų nurodyti dar du neteisėti inžineriniai statiniai įvažiavime (valstybinėje žemėje) – malkinė (medinė stoginė) ir nuotekų kanalizacijos šulinys su dangčiu. Departamento direktoriui pavesta atlikti pakartotinį patikrinimą (2021 m. gruodžio 8 d. raštas).“

1.7. „[...] į eilinį mūsų skundą gautame Aplinkos ministerijos atsakyme 2023 m. vasario 20 d. Nr. D8(E)-999 rašoma, kad „skundą persiunčiame pagal kompetenciją nagrinėti NŽT prie Aplinkos ministerijos“. [...] NŽT mus informavo, kad 2023 m. balandžio 25 d. atliks neplaninį minėtų sklypų žemės naudojimo patikrinimą. Dalyvavome, matėme atliekamus matavimus ir fiksacijas. NŽT darbuotojai, net dalyvaujant policijos pareigūnams, į sklypus nebuvo įleisti (kaip ir 2016 metais). Iš NŽT gautame 2023 m. gegužės 24 d. rašte Nr. 49SD-6677 ir Žemės naudojimo patikrinimo 2023 m. balandžio 26 d. akte nurodomi nustatyti pažeidimai: Žemės įstatymo 21 str. 7 p. tvoros, vartai, medinis priestatas ir komunikacijų šulinys valstybinėje žemėje.“

1.8. „[...] Taip pat buvome informuoti, kad NŽT prie Aplinkos ministerijos Vilniaus miesto skyrius, siekdamas atlaisvinti valstybinę žemę, vadovaudamasis Civilinio kodekso 4.98 straipsniu, kreipsis į teismą su tikslu atlaisvinti valstybinę žemę. Jau visai nesuprantama, kiek dar reikia teismų, kad būtų pasiektas tas pats tikslas.“

1.9. „[...] M. U. ir E. U. pažeidžia įstatymą, įžūliai savivaliauja, nevykdo jokių Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos, Nacionalinės žemės tarnybos nurodymų ir reikalavimų, neįsileidžia į savo sklypus šių institucijų darbuotojų, kurie mums aiškina, kad nieko negali padaryti. Stebina ir pikтина valstybės institucijų aplaidumas ir neveiklumas, bejėgiškumas ir nekompetencija.“

2. Iš ankstesnių Pareiškėjos kartu su vyru V. K. bei kaimyninių žemės sklypų, adresu <...> ir <...>, Vilniuje (kadastro Nr. <...> ir Nr. <...>) savininkų M. U. ir E. U. atstovės N.V. Seimo kontrolieriams teiktų skundų tyrimo medžiagos taip pat nustatyta:

2.1. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs M. U. ir E. U. apeliacinį skundą dėl Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. rugpjūčio 19 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-383-925/2021 pagal M. U. ir E. U. ieškinį atsakovėms Tarnybai ir UAB „Kagama“ dėl nekilnojamojo daikto savininkų nuosavybės teisių gynimo, 2022 m. sausio 6 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2A-26-562/2022 atmetė M. U. ir E. U. apeliacinį skundą, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. rugpjūčio 19 d. sprendimą civilinėje byloje Nr. 2-383-925/2021 paliko nepakeistą, be kita ko, konstatuodamas, jog „[...] ieškovai niekada neturėjo ir šiuo metu neturi nuosavybės teisių į 3 m. ginčo kelią, kuris šiuo metu nuosavybės teise priklauso valstybei bei kurį prašoma išreikalauti vindikacinio ieškinio pagrindu.“

2.2. Tarnybos Vilniaus miesto skyriaus vedėjo 2022 m. vasario 10 d. sprendimu Nr. 49ŽNS-58-(14.49.145 E.) „Dėl neplaninio žemės naudojimo patikrinimo atlikimo“, Tarnybos Vilniaus miesto skyriaus tarnautojai 2022 m. balandžio 6 d. atliko valstybinės žemės, esančios tarp žemės sklypų <...> ir <...>, Vilniuje (toliau – valstybinė žemė), naudojimo patikrinimą ir surašė žemės naudojimo patikrinimo aktą Nr. 49ŽN 163-(14.49.81.)

TYRIMO METU GAUTA INFORMACIJA

1. Dėl Pareiškėjos Skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierė su paklausimais kreipėsi į Inspekciją, Tarnybą, Vilniaus miesto savivaldybės administraciją (toliau – Savivaldybės administracija) bei vykdomąsias bylas vykdančius antstolius ar vykdydžiusią antstolę, be kita ko, prašydama:

1.1. Inspekcijos – informuoti, dėl kokių priežasčių nebuvo įvykdyta Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2VP-32423-964/2020 bei visi ketinti atlikti veiksmai, nurodyti Inspekcijos 2021 m. gruodžio 8 d. rašte Nr. 2D-21223 Pareiškėjai; informuoti, kokie Inspekcijos patikrinimai buvo atlikti; nurodyti, kokius veiksmus siekiant atlaisvinti valstybinę žemę ir nugriauti nesudėtingus inžinerinius statinius, pastatytus žemės sklype (kadastro Nr. <...>), Inspekcija atliko po Vilniaus apygardos teismo 2022 m. sausio 6 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 2A-26-562/2022 priėmimo; informuoti, ar Inspekcijos atstovai buvo informuoti ir dalyvavo tuomečio Tarnybos Vilniaus miesto skyriaus (toliau – Tarnybos Vilniaus miesto skyrius) 2023 m. balandžio 25 d. organizuotame valstybinės žemės naudojimo patikrinime, kokių veiksmų po jo Inspekcijoje buvo (jei buvo) imtasi; patvirtinti arba paneigti Pareiškėjos Skunde nurodytą aplinkybę, jog Inspekcija nebuvo kreipusis į antstolį dėl teismo išduoto vykdomojo dokumento vykdymo;

1.2. Tarnybos – informuoti, kokių veiksmų Tarnyboje buvo imtasi po Tarnybos Vilniaus miesto skyriaus 2022 m. balandžio 6 d. atlikto valstybinės žemės naudojimo patikrinimo; informuoti, dėl kokių priežasčių Tarnybos Vilniaus miesto skyriui prireikė 2023 m. balandžio 25 d. dar kartą atlikti valstybinės žemės naudojimo patikrinimą ir nurodyti, kokių veiksmų buvo (jei buvo) imtasi po šio atlikto patikrinimo; informuoti, ar Tarnyboje buvo imtasi kitų priemonių (pvz., pradėta administracinio nusižengimo teisena M. U. ir E. U. atžvilgiu, siekiant operatyvesnio užimtos valstybinės žemės atlaisvinimo; informuoti, ar vyksta (jei vyksta) Tarnybos bendradarbiavimas su Inspekcija dėl Pareiškėjai aktualios situacijos, susijusios su valstybinės žemės atlaisvinimu;

1.3. antstolės A. S. – paaiškinti aplinkybes dėl Inspekcijos vykdymui perduotų vykdomųjų bylų Nr. 0177/17/01448 ir Nr. 0177/17/01449 sustabdymo aplinkybių; nurodyti, dėl kokių priežasčių ir kokių teisiniu pagrindu remiantis atsirado būtinybė dar kartą kreiptis į Vilniaus miesto apylinkės teismą su pareiškimu dėl privalomojo nurodymo neįvykdymo klausimo sprendimo bei baudos M. U. ir E. U. skyrimo; informuoti, kokių veiksmų ketinama imtis vykdomosiose bylose Nr. 0177/17/01448 ir Nr. 0177/17/01449 bei kokius veiksmus, antstolės nuomone, turi atlikti Inspekcija, jog teismo sprendimai, priimti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. lapkričio 4 d. bei 2022 m. birželio 27 d. nutartyse, būtų įvykdyti, t. y. ne tik paskirta naujo dydžio bauda M. U. ir E. U., bet ir įvykdytas teismo duotas leidimas nugriauti valstybinėje žemėje esančius nesudėtingus inžinerinius statinius M. U. ir E. U. lėšomis;

1.3. antstolių D. T. ir I. K. – informuoti dėl atliekamų (ketinamų atlikti) veiksmų po Tarnybos pakartotinai vykdymui perduoto vykdomojo dokumento Nr. e2-16280-1125/2023, siekiant, jog Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gruodžio 19 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023 būtų pilnai įvykdytas.

2. Atsakydamas į Seimo kontrolierės paklausimą dėl Pareiškėjos Skunde nurodytų aplinkybių, Inspekcijos Rytų Lietuvos statybos valstybinės priežiūros departamentas (toliau – ir Inspekcijos departamentas) 2023 m. spalio 3 d. rašte Nr. 2D-16866 pateikė paaiškinimus, kuriuose, be kita ko, nurodė:

2.1. „[...] Inspekcijos 2017 m. gegužės 12 d. privalomuoju nurodymu pašalinti pažeidimus Nr. (23.29) PN-760 (toliau – privalomasis nurodymas), skolininkas E. U. buvo įpareigotas nugriauti nesudėtingus inžinerinius statinius, pastatytus prie žemės sklypo <...>

(kad. Nr. <...>), esančius valstybinėje žemėje (tvora ir vartai), užfiksuotus Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Vilniaus miesto skyriaus 2016 m. spalio 17 d. žemės naudojimo patikrinimo akte Nr. 49ŽN-485: šiaurės vakarinėje dalyje – 3,03 m. ilgio ir apie 2 m. aukščiau medinio karkaso ir medinių vertikalaus kalimo lentų bei 3,03 m. ilgio ir apie 1,50 m. aukščio metalinio tinklo tvoros; šiaurės rytinėje dalyje – 2,83 m. ilgio ir apie 2 m. aukščio medinio karkaso ir medinių vertikalaus kalimo lentų vartus; išmontuoti 2,83 m. ilgio ir apie 2 m. aukščio mechaninių vartų mechanizmą; sutvarkyti teritoriją (išvežti statybines atliekas). Inspekcijos Rytų Lietuvos statybos valstybinės priežiūros departamento direktorius 2020 m. sausio 20 d. potvarkiu papildė 2017 m. gegužės 12 d. privalomąjį nurodymą pašalinti pažeidimus Nr. (23.29)PN-760, įrašydamas: „Jeigu asmuo, kuriam įteiktas privalomasis nurodymas nugriauti statinį ir sutvarkyti statybvieta, per nustatytą terminą jo neįvykdo, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos turi teisę nugriauti statinį ir sutvarkyti statybvieta šio asmens lėšomis“.

„Inspekcija yra pateikusi antstolei vykdyti privalomąjį nurodymą, kadangi jis yra vykdomasis dokumentas ir vykdomas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 587 straipsnio 10 dalyje ir Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14 straipsnio 8 dalyje nustatyta tvarka.“

2.2. „Vilniaus miesto apylinkės teismas 2020 m. liepos 15 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2VP-29-1044/2020 nusprendė antstolės A. S. pareiškimą dėl baudos skyrimo tenkinti iš dalies. Paskirti E. U. 300 Eur (trių šimtų eurų) dydžio baudą už įpareigojimo nevykdymą už laikotarpį nuo 2017 m. liepos 10 d. iki 2020 m. sausio 22 d. ir po 5 Eur (penkių eurų) baudą už kiekvieną uždelstą įpareigojimo įvykdyti dieną, skaičiuojamą nuo 2020 m. sausio 22 d. iki visiško privalomojo įpareigojimo įvykdymo valstybės naudai.“

2.3. „[...] Inspekcija pateikė antstolei prašymą kreiptis į Vilniaus miesto apylinkės teismą su prašymu leisti išieškotojai nugriauti neteisėtai pastatytus statinius skolininko lėšomis ir įpareigoti skolininką nesudaryti kliūčių privalomojo nurodymo vykdymui.“

2.4. „Skolininkui nevykdant privalomojo nurodymo, antstolė kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismą dėl privalomojo nurodymo pasekmių taikymo. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. birželio 27 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2VP-12575-600/2022 nusprendė antstolės pareiškimą tenkinti, leisti Inspekcijai nugriauti nesudėtingus inžinerinius statinius, pastatytus prie žemės sklypo, esančio adresu <...>, Vilniuje (kadastr. Nr. <...>), esančius valstybinėje žemėje (pravažiavimas tarp sklypų) ir užfiksuotus Nacionalinės žemės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Vilniaus miesto skyriaus 2016 m. spalio 17 d. žemės naudojimo patikrinimo akte Nr. 49ŽN-485 ir sutvarkyti statybvieta skolininko E. U. lėšomis; įpareigoti skolininką E. U. nesudaryti Inspekcijai, rangovams kliūčių patekti į griovimo teritoriją ar pašalinti kitas kliūtis sprendimo vykdymui, leisti Inspekcijai pačiai šalinti sprendimo vykdymo procese kylančias kliūtis, jei to neatlieka skolininkas E. U.“

2.5. „2022 m. gruodžio 27 d. patvarkymu „Dėl vykdomosios bylos sustabdymo“ Nr. S-22-177-154 (toliau – patvarkymas) buvo sustabdyta vykdomoji byla Nr. 0177/17/01449 iki Inspekcija pateiks antstolei informaciją apie pradedamus griovimo darbus. Inspekcijai apskundus, patvarkymas antstolės buvo panaikintas. o 2023 m. vasario 15 d. Inspekcijai raštu Nr. (2.34Mr.)-2D-2872 pateikus antstolei informaciją, kad privalomasis nurodymas neįvykdytas, antstolė 2023 m. vasario 22 d. surašė „Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktas“ Nr. S-23-177-2758, kuriuo nustatyta, kad skolininkas neįvykdė privalomojo nurodymo, ir antstolė kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismą su prašymu vadovaujantis CPK 77 str. 6 d. išspręsti privalomojo nurodymo nevykdymo klausimą. [...]“

2.6. „Inspekcijos 2017 m. gegužės 12 d. privalomuoju nurodymu pašalinti pažeidimus Nr. (23.29) PN-758 (toliau – privalomasis nurodymas2), skolininkė M. U. (toliau – skolininkė) buvo įpareigota nugriauti nesudėtingus inžinerinius statinius, pastatytus prie žemės sklypo <...> (kad. Nr. <...>), esančius valstybinėje žemėje (tvora ir vartai), užfiksuotus Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Vilniaus miesto skyriaus 2016 m. spalio 17 d. žemės

naudojimo patikrinimo akte Nr. 49ŽN-485: šiaurės vakarinėje dalyje – 3,03 m. ilgio ir apie 2 m. aukščiau medinio karkaso ir medinių vertikalaus kalimo lentų bei 3,03 m. ilgio ir apie 1,50 m. aukščio metalinio tinklo tvoros; šiaurės rytinėje dalyje – 2,83 m. ilgio ir apie 2 m. aukščio medinio karkaso ir medinių vertikalaus kalimo lentų vartus; išmontuoti 2,83 m. ilgio ir apie 2 m. aukščio mechaninių vartų mechanizmą; sutvarkyti teritoriją (išvežti statybines atliekas). Inspekcijos Rytų Lietuvos statybos valstybinės priežiūros departamento direktorius 2020 m. sausio 20 d. potvarkiu papildė 2017 m. gegužės 12 d. privalomąjį nurodymą pašalinti pažeidimus Nr. (23.29)PN-758, įrašydamas: „Jeigu asmuo, kuriam įteiktas privalomasis nurodymas nugriauti statinį ir sutvarkyti statybvietę, per nustatytą terminą jo neįvykdo, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos turi teisę nugriauti statinį ir sutvarkyti statybvietę šio asmens lėšomis“.

„Inspekcija yra pateikusi antstolei A. S. vykdyti privalomąjį nurodymą, kadangi jis yra vykdomasis dokumentas ir vykdomas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 587 straipsnio 10 dalyje ir Priežiūros įstatymo 14 straipsnio 8 dalyje nustatyta tvarka.“

2.7. „Privalomojo nurodymo priverstinio vykdymo procese Vilniaus miesto apylinkės teismas 2020 m. lapkričio 4 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2VP-32423-964/2020 tenkino antstolės A. S. prašymą dėl baudos skolininkei skyrimo Inspekcijos 2017 m. gegužės 12 d. privalomojo nurodymo Nr. (23.92)PN-758, papildyto 2020 m. sausio 17 d. potvarkiu Nr. P3-59 nevykdymą, ir paskyrė 200 Eur (dviejų šimtų eurų) dydžio baudą už Inspekcijos Privalomojo nurodymo2 nevykdymą už laikotarpį nuo 2017 m. liepos 11 d. iki 2020 m. sausio 22 d. ir 3 Eur (trijų eurų) baudą už kiekvieną Privalomojo nurodymo2 neįvykdymo dieną, skaičiuojamą nuo 2020 m. sausio 23 dienos iki visiško Privalomojo nurodymo2 įvykdymo valstybės naudai, taip pat taikytos Privalomajame nurodyme2 numatytos pasekmės, t. y. leido Inspekcijai nugriauti nesudėtingus inžinerinius statinius, pastatytus prie žemės sklypo <...> (kad. Nr. <...>), esančius valstybinėje žemėje (pravažiavimas tarp sklypų) ir užfiksuotus Nacionalinės žemės tarnybos prie žemės ūkio ministerijos Vilniaus miesto skyriaus 2016 m. spalio 17 d. žemės naudojimo patikrinimo akte Nr. 49 ŽN-485, sutvarkyti statybvietę M. U. lėšomis bei įpareigoti nesudaryti Inspekcijai ar jos pasamdytiems rangovams kliūčių patekti į griovimo teritoriją, taip pat leisti pačiai Inspekcijai pašalinti sprendimo vykdymo procese kylančias kliūtis, jeigu to skolininkė neatliktų. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. lapkričio 16 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2VP-32423-964/2021 buvo ištaisyti rašymo apsirikimai 2021 m. lapkričio 4 d. nutartyje.“

2.8. „2022 m. gruodžio 27 d. patvarkymu „Dėl vykdomosios bylos sustabdymo“ Nr. S-22-177-15449 (toliau – patvarkymas2) buvo sustabdyta vykdomoji byla Nr. 0177/17/01448 iki Inspekcija pateiks antstolei informaciją apie pradedamus griovimo darbus. Inspekcijai apskundus, patvarkymas2 antstolės buvo panaikintas. o 2023 m. vasario 15 d. Inspekcijai raštu Nr. (2.34Mr.)-2D-2874 pateikus antstolei informaciją, kad privalomasis nurodymas2 neįvykdytas, antstolė 2023 m. vasario 22 d. surašė „Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktas“ Nr. S-23-177-2757, kuriuo nustatyta, kad skolininkas neįvykdė privalomojo nurodymo, todėl antstolė kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismą su prašymu vadovaujantis CPK 77 str. 6 d. išspręsti privalomojo nurodymo nevykdymo klausimą. Vilniaus miesto apylinkės teisme nagrinėjama civilinė byla Nr. 2VP-7031-808/2023 pagal antstolės pareiškimą dėl privalomojo nurodymo neįvykdymo klausimo sprendimo ir baudos skyrimo.“

2.9. „Nagrinėjamu atveju būtent skolininkams vykdomųjų privalomųjų nurodymų pagrindu yra nustatyta pareiga pašalinti neteisėtos statybos padarinius, tačiau kadangi ilgą laiką nevykdomi privalomieji nurodymai, Inspekcijoje organizuoja priverstinį privalomųjų nurodymų vykdymą siekiant atlikti priverstinę statinių griovimo procedūrą. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad statinio griovimo procedūra reikalauja Inspekcijos, antstolio, griovimo darbus atliekančio rangovo, o taip pat ir skolininko bendradarbiavimo.“

2.10. Priežiūros įstatymu [pastaba: Teritorijų planavimo, statybos ir žemės naudojimo valstybinės priežiūros įstatymas] Inspekcijai suteikta teisė, o ne pareiga organizuoti statinių

griovimo darbus. Šiuo atveju pareiga pašalinti neteisėtos statybos padarinius o tuo pačiu ir įvykdyti privalomuosius nurodymus, išlieka skolininkams. Atsižvelgiant į paminėtą Inspekcijos teisę, o ne pareigą griauti.

Pažymėtina, kad faktas, jog Inspekcijai suteikta teisė vykdyti privalomuosius nurodymus skolininko lėšomis neatleidžia skolininkų nuo pareigos kuo operatyviau vykdyti privalomuosius nurodymus. Šis faktas taip pat nesudaro kliūčių vykdymo procese antstolei imtis visų įmanomų priemonių skatinančių skolininkus imtis aktyvių veiksmų.

Nagrinėjamu atveju būtent skolininkams vykdomų privalomųjų nurodymų pagrindu yra nustatyta pareiga pašalinti neteisėtos statybos padarinius, ir nėra pagrįstą šią pareigą pašalinti neteisėtos statybos padarinius perkelti Inspekcijai.

Anksčiau įvardintų aplinkybių kontekste taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad Inspekcija yra viešojo administravimo subjektas, todėl savo veikloje griežtai vadovaujasi galiojančiais teisės aktais ir gali atlikti tik tokius veiksmus, kurie juose numatyti.

[...] papildomai akcentuotina, kad teisės aktai nenumato terminų, per kuriuos privaloma organizuoti ir užbaigti statinio griovimo procedūrą. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad statinio griovimo procedūra reikalauja Inspekcijos, antstolio, griovimo darbus atliekančio rangovo, o taip pat ir skolininko bendradarbiavimo.

Svarbu paminėti, kad Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. lapkričio 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 2VP-32423-964/202 sprendimo vykdymą Inspekcijai apsunkino ir patys statytojai – skolininkai, neįsileisdami į žemės sklypus, adresais <...> ir <...>, Vilnius.“

2.11. „Inspekcija neturėjo duomenų apie atliekamą Vilniaus miesto skyriaus 2023 m. balandžio 25 d. organizuotame valstybinės žemės naudojimo patikrinimą. Informuojame, kad 2023 m. birželio 15 d. Departamentas atliko faktinių duomenų patikrinimą vietoje ir 2023 m. birželio 16 d. užregistravo faktinių duomenų patikrinimo vietoje aktą Nr. FAK-1277. 2023 m. birželio 15 d. faktinių duomenų patikrinimo tikslas buvo įvertinti, ar nėra pasikeitusi faktinė situacija dėl priverstinai griautinų inžinerinių statinių.“

2.12. „[...] informuojame, kad Inspekcija remiantis Privalomųjų nurodymų ir teismo sprendimų priverstinio vykdymo organizavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Inspekcijos viršininko 2023 m. balandžio 21 d. įsakymu Nr. 1V-45, nuostatomis, vykdo priverstinius privalomųjų nurodymų vykdymus, siekiant atlikti priverstinę statinių griovimo procedūrą. Šiuo metu yra tikslinama griovimo sąmata.“

2.13. „[...] Bendradarbiavimo su Tarnyba dėl nesudėtingų inžinerinių statinių, pastatytų žemės sklype (kadastro Nr. <...>), ir valstybinės žemės, esančios greta žemės sklypų <...> ir <...> Vilniuje, atlaisvinimu šiuo metu nevyksta. Inspekcija 2022 m. sausio 21 d. raštu Nr. 2D-1305 kreipėsi į Tarnybą su prašymu pagal kompetenciją atlikti žemės valstybinę kontrolę. Tarnyba 2022 m. vasario 10 d. raštu Nr. 1D-3191 informavo apie valstybinės žemės, esančios greta žemės sklypų (unikalus Nr. <...> ir Nr. <...>) <...>, <...>, Vilniuje, neplaninį žemės naudojimo patikrinimą. 2022 m. balandžio 29 d. Tarnyba raštu Nr. 1D-9049 informavo Inspekcija apie atlikta patikrinimą. Daugiau informacijos iš Tarnybos nebuvo gauta.“

3. Kartu su paaiškinimais Inspekcijos departamentas, be kita ko, pateikė dokumentus, iš kurių taip pat nustatyta:

3.1. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2020 m. lapkričio 4 d. priėmė nutartį civilinėje byloje Nr. 2VP-32423-964/2020, kurioje buvo nagrinėjamas antstolės A. S. prašymas taikyti sprendime nurodytas pasekmes ir skirti baudą (suinteresuoti asmenys išieškotoja Inspekcija, skolininkai M. U. ir E. U.) Nutartyje buvo remtasi faktinėmis aplinkybėmis, tarp kurių paminėta, kad „[...] suinteresuoti asmenys patvirtino, kad nei tvora, nei vartai nėra nugriauti ir tebestovi. Neįvykdymo priežastis - nesutikimas su privalomuoju nurodymu ir įsitikinimas, kad reikalaujami nugriauti pastatai stovi teisėtai, todėl nėra jokio pagrindo nei juos griauti, nei skirti baudą už nurodymo nevykdymą. [...] Vilniaus apygardos administraciniame teisme buvo nagrinėjamas M. U. ir E. U. skundas atsakovui Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos

ministerijos, trečiajam suinteresuotam asmeniui Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos dėl sprendimų panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus. Teismas 2017 m. lapkričio 29 d. sprendimu pareiškėjų skundą atmetė, pripažino, kad skundžiami administraciniai aktai nepratęsti privalomųjų nurodymų įvykdymo termino teisėti. Vyriausiasis administracinis teismas 2020 m. sausio 22 d. nutartimi M. U. ir E. U. apeliacinį skundą atmetė, pareiškėjų nurodytų priežasčių privalomųjų nurodymų įvykdymo terminui pratęsti nepripažino svarbiomis.“

Pažymėtina, jog Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. lapkričio 4 d. nutartimi teismas leido Inspekcijai „[...] nugriauti nesudėtingus inžinerinius statinius, pastatytus prie žemės sklypo <...> (kad. Nr. <...>), esančius valstybinėje žemėje (pravažiavimas tarp sklypų) ir užfiksuotus Nacionalinės žemės tarnybos prie žemės ūkio ministerijos Vilniaus miesto skyriaus 2016 m. spalio 17 d. žemės naudojimo patikrinimo akte Nr. 49 ŽN-486, sutvarkyti statybvietę skolininkės M. U. lėšomis bei įpareigoti skolininkę M. U. nesudaryti inspekcijai ar jos pasamdytiems rangovams kliūčių patekti į griovimo teritoriją, taip pat leisti pačiai Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos inspekcijai pašalinti sprendimo vykdymo procese kylančias kliūtis, jeigu to neatlieka skolininkė.“ Teismas taip pat skyrė M. U. 200 Eur dydžio baudą už Inspekcijos 2017 m. gegužės 12 d. privalomojo nurodymo Nr. (23.92)PN-758, papildyto 2020 m. sausio 17 d. potvarkiu Nr. P3-59, nevykdymą už laikotarpį nuo 2017 m. liepos 11 d. iki 2020 m. sausio 22 d. ir 3 Eur baudą už kiekvieną privalomojo nurodymo neįvykdymo dieną, skaičiuojamą nuo 2020 m. sausio 23 d. iki visiško privalomojo nurodymo įvykdymo valstybės naudai;

3.2. Inspekcijos 2021 m. gruodžio 8 d. rašte Nr. 2D-21223 Pareiškėjai, kuriame ji Aplinkos ministerijai skundėsi dėl įvažiavimo į jai priklausančią žemės sklypą (kadastro Nr. <...>) užtvėrimo bei Inspekcijos tarnautojų neužfiksuotų malkinės (stoginės) bei nuotekų šulinio valstybinėje žemėje įrengimo, skundžiama institucija Pareiškėjai, be kita ko, nurodė:

„[...] Inspekcija, vadovaudamasi įsiteisėjusia teismo nutartimi [pastaba: Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2VP-32423-964/2020] suteikta teise, parengė lokalinę, aukščiau įvardintų statinių, griovimo sąmatą [...]. Pažymėtina, kad šioje sąmatoje nurodyta suma yra tik preliminarai, atliktų darbų kiekiai bus tikslinami faktiškai atlikus darbus. Apie tai M. U. informuota Inspekcijos 2021 m. spalio 6 d. raštu Nr. 2D-16816.

Parengus lokalinę sąmatą Inspekcijos darbuotojai pradėjo organizuoti viešųjų pirkimų procedūras dėl griovimo darbų pirkimo. Tuo atveju, jeigu skolininkė M. U. toliau nevykdys privalomojo nurodymo ir artimiausiu metu nepateiks Inspekcijai įrodymų dėl jo įvykdymo, teisės aktų nustatyta tvarka bus vykdomi prie žemės sklypo <...> (kad. Nr. <...>), esančių valstybinėje žemėje tvoros ir vartų griovimo ir statybvietės sutvarkymo darbai, o išlaidos išieškomos iš M. U.“

3.3. Inspekcija 2022 m. sausio 12 d. surašė faktinių duomenų patikrinimo vietoje aktą Nr. FAK-66, kuriame užfiksuotos 2022 m. sausio 5 d. atlikto patikrinimo aplinkybės. Iš minėtojo dokumento nustatyta, jog Inspekcija patikrinimo metu siekė patikrinti Pareiškėjos nurodytą aplinkybę dėl valstybinėje žemėje (ant pravažiavimo) malkinės (stoginės) pastatymo ir nuotekų šulinio įrengimo fakto, kas patikrinimo metu ir buvo konstatuota, nurodant, jog „[...] galimai valstybinėje žemėje, tarp sklypų <...> ir <...>, Vilniuje, pastatyta malkinė ir įrengtas nuotekų valymo įrenginys.“

3.4. Inspekcija 2022 m. sausio 5 d. atlikto faktinių duomenų patikrinimo vietoje pagrindu 2022 m. sausio 21 d. raštu Nr. 2D-1305 informavo Tarnybą, jog „[...] Vadovaujantis Priežiūros įstatymu Departamentas: 1) patikrino VĮ Registrų centro nekilnojamojo turto registrų centro išrašus (toliau - NTR) nustatyta, kad Jūsų pranešime nurodytu adresu yra nesuformuota atskiru sklypu valstybinėje žemėje tarp žemės sklypų <...> ir <...>, Vilniuje; 2) patikrino Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinėje sistemoje „Infostatyba“ esančius duomenis ir nustatė, kad statybą leidžiančių dokumentų, suteikiančių teisę statyti naujus nesudėtinguosius statinius valstybinėje žemėje tarp žemės sklypų <...> ir <...>, Vilniuje, nerasta; 3) 2022 m. sausio 5 d. atliko faktinių

duomenų patikrinimą vietoje ir užregistravo faktinių duomenų patikrinimo vietoje aktą Nr. FAK-66. Patikrinimo metu nustatyta, kad valstybinėje žemėje tarp žemės sklypų <...> ir <...>, Vilniuje, šalia miško pastatyta malkinė ir įrengtas nuotekų valymo įrenginys.

[...] Atsižvelgdamas į aukščiau pateiktas teisės aktų nuostatas ir vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 11 straipsnio 4 dalimi Departamentas persiunčia NŽT pareiškėjo pranešimą nagrinėti pagal kompetenciją, prašome atlikti žemės valstybinę kontrolę ir nustatyti ar ankščiau minėti statiniai yra įrengti valstybinėje žemėje, nustačius, kad statiniai įrengti valstybinėje žemėje informuoti Inspekciją.“

4. Tarnybos 2023 m. rugsėjo 28 d. raštu Nr. 49SD-12703-(14.49.136 E.) pateiktuose paaiškinimuose Seimo kontrolierei, be kita ko, buvo nurodyta:

4.1. „Vilniaus miesto skyrius 2022 m. sausio 21 d. gavo Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos Rytų Lietuvos statybos valstybinės priežiūros departamento 2022 m. sausio 21 d. raštą Nr. 2D-1305 „Dėl pranešimo persiuntimo nagrinėti pagal kompetenciją (valstybinė žemė tarp žemės sklypų <...> ir <...> Vilnius)“, kuriuo informuojama apie 2022 m. sausio 5 d. atliktą faktinių duomenų patikrinimą, kuriuo metu buvo nustatyta, kad valstybinėje žemėje tarp žemės sklypų <...> ir <...>, Vilniuje, šalia miško pastatyta malkinė ir įrengtas nuotekų valymo įrenginys, kuriems statybą leidžiantys dokumentai, suteikiantys teisę statyti naujus nesudėtinguosius statinius valstybinėje žemėje tarp žemės sklypų aurų <...>, nebuvo išduotas.“

4.2. „Vilniaus miesto skyriaus vedėjas 2022 m. vasario 10 d. sprendimu Nr. 49ŽNS-58-(14.49.145 E.) „Dėl neplaninio žemės naudojimo patikrinimo atlikimo“, nusprendė 2022 m. balandžio 6 d. 13.30 val. atlikti valstybinės žemės, esančios greta žemės sklypų (unikalus Nr. <...> ir Nr. <...>) <...>, <...>, Vilniuje, neplaninį žemės naudojimo patikrinimą. Apie planuojamą patikrinimą M. U. ir E. U. buvo informuoti Vilniaus miesto skyriaus 2022 m. vasario 10 d. raštu Nr. 49SD-1934-(14.49.104.)“

4.3. „Vilniaus miesto skyrius 2022 m. balandžio 6 d. atliko žemės naudojimo valstybinę kontrolę ir 2022 m. balandžio 26 d. surašė Žemės naudojimo patikrinimo aktą Nr.49ŽN-163-(14.49.81.). Patikrinimo metu nustatyta, kad greta žemės sklypo (kadastro Nr. <...>), esančio <...>, Vilniaus m., rytinėje ir šiaurinėje pusėje yra valstybinė žemė, nesuformuota atskiru žemės sklypu. Žemės sklypo, adresu <...>, rytinėje pusėje įrengta medinė tvora. Tarp žemės sklypo adresu <...>, pietrytinio kampo ir žemės sklypo <...>, šiaurės rytinio kampo įrengti mediniai vartai. Valstybinės žemės tarp žemės sklypų, esančių <...> ir <...>, vakarinėje dalyje įrengtos vielos tinklo ir medinė tvoros, kurios apriboja patekimą į žemės sklypą, esantį <...>, pro žemės sklypo rytinėje dalyje esančius vartus. Prie žemės sklypo, adresu <...>, šiaurės vakarinėje dalyje esančio pastato šiaurinės sienos pastatytas medinis priestatas. Į rytų pusę nuo priestato matomas metalinis šulinio dangtis. Vietovėje atlikta fotofiksacija ir pamatuotos tvoros, vartai. Nustatyta, kad tvoromis ir vartais užstatytas valstybinės žemės plotas (A). Užimamas žemės plotas – 118 kv. m.“

4.4. „Vilniaus miesto skyrius 2022 m. gegužės 2 d. raštu Nr. 49SD-4536-(14.49.104.) informavo M. U. ir E. U. apie nustatytą valstybinės žemės užėmimą bei vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimo kodekso 608 str. 1 d., apie 2022 m. gegužės 24 d. numatytą administracinio nusižengimo tyrimo vykdymą.“

4.5. „M. U. ir E. U. įgaliotas asmuo N. V. 2022 m. gegužės 24 d. pateikė Vilniaus miesto skyriui paaiškinimą, nurodydama, kad tokia situacija susidarė dėl faktinių aplinkybių ir nuosavybės dokumentų neatitikimo vietovėje.“

4.6. „Vilniaus miesto skyriaus vedėjas, atsižvelgdamas į tai, kad 2022 m. balandžio 6 d. atliekant žemės naudojimo valstybinę kontrolę nebuvo galimybės patekti į užimamą valstybinę žemę, remdamasis 2019 m. ortofoto geoinformacinės duomenimis, 2023 m. balandžio 12 d. sprendimu Nr. 49ŽNS-158-(14.49.145 E.) „Dėl neplaninio žemės naudojimo patikrinimo atlikimo“ nusprendė 2023 m. balandžio 25 d. atlikti valstybinės žemės ploto, nesuformuoto atskiru žemės sklypu, esančio tarp žemės sklypo (unikalus Nr. <...>), adresu

<...>, žemės sklypo (unikalus Nr. <...>), adresu <...>, žemės sklypo (unikalus Nr. <...>), adresu <...>, Vilniuje, neplaninį žemės naudojimo patikrinimą. Apie tai M. U. ir E. U. buvo informuoti Vilniaus miesto skyriaus 2023 m. balandžio 13 d. raštu Nr. 49SD-4128-(14.49.104.) „Dėl žemės naudojimo valstybinės kontrolės vykdymo“.

4.7. „Vilniaus miesto skyrius, pasitelkdamas policijos pareigūnų pagalbą tam, kad galima būtų patekti į aptvertą valstybinę žemę, 2023 m. balandžio 25 d. atliko pakartotinį žemės naudojimo patikrinimą ir 2023m. balandžio 26 d. surašė Žemės naudojimo patikrinimo aktą Nr. 49ŽN-150-(14.49.81.). Patikrinimo metu, siekiant nustatyti valstybinės žemės užėmimo faktą, buvo atliktas valstybinės žemės, nesuformuotos atskiru žemės sklypu, esančios tarp žemės sklypų <...>, <...> ir <...>, Vilniuje, žemės naudojimo patikrinimas. Patikrinimo metu nustatyta, kad žemės sklypo <...> šiaurės vakarinėje dalyje yra mūrinis pastatas, prie šiaurinės pastato sienos pastatytas medinis priestatas. Ties šiaurine žemės sklypo <...> riba yra komunikacijų šulinys. Vietovėje atlikta fotofiksacija, pamatuotos medinio priestato kampų bei šulinio dangčio koordinatės. Nustatyta, kad tvoros (1-2 ir 3-4-5;1-7), komunikacijų šulinys bei medinis priestatas yra įrengti valstybinėje žemėje. Tvoros 1-2 ilgis – 3,03 m., 3-4-5 – 3,03 m.; 1-7 - 20,25 m.; medinis priestatas užima 6 kv. m. valstybinės žemės t. y. privažiavimo.“

4.8. „Atsakovų įgaliotas asmuo N. V. 2023 m. balandžio 25 d. pateikė skundą, registracijos Nr. 49GS-13, kuriame nurodė, kad žemės sklypų (unikalus Nr. <...> ir Nr. <...>) <...>, <...>, Vilniuje, ribos yra pakeistos Nacionalinės žemės tarnybos darbuotojų ir 2023 m. balandžio 25 d. žemės naudojimo patikrinime dalyvauti negalės. Apie 2023 m. balandžio 26 d. atlikto patikrinimo rezultatus ir planuojamus Nacionalinės žemės tarnybos veiksmus M. U. ir E. U. buvo informuoti Vilniaus miesto skyriaus 2023 m. gegužės 24 d. raštu Nr. 49SS-6-(14.49.25.) „Dėl atlikto žemės naudojimo patikrinimo“.

4.9 „Akcentuotina, kad Nacionalinė žemės tarnyba nei E. U. ir M. U. sutikimo statyti valstybinėje žemėje, t. y. tarp žemės sklypų (unikalus Nr. <...> ir Nr. <...>) <...>, <...>, Vilniuje, nėra išdavusi. Atsižvelgdama į nurodytas faktines aplinkybes, į tai, kad M. U. ir E. U. vengia atlaisvinti valstybinę žemę, apie kurios užėmimą sužinojo dar vykstant teisiniams procesams (teisminio proceso Nr. 4-68-3-02129-2017-5), Nacionalinė žemės tarnyba, atstovaujama Vilniaus miesto skyrius, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 straipsnio 2 dalimi, CK 4.98 straipsniu, siekdama nutraukti M. U. ir E. U. neteisėtus veiksmus, t. y. valstybinės žemės dalies užėmimą, Vilniaus miesto apylinkės teismui 2023 m. liepos 31 d. pateikė negatorinį ieškinį dėl užimtos valstybinės žemės atlaisvinimo atsakovams M. U. ir E. U. bei įtraukė į nagrinėjamą bylą trečiuoju suinteresuotu asmeniu X [pastaba: civilinė byla Nr. e2-16280-1125/2023].“

4.10. „[...] E. U. ir M. U. 2017 m. birželio 28 d. buvo surašyti administracinių nusižengimų protokolai (Nr. NZTANP-106535957-17 ir Nr. NZTANP-106538465-17) bei 2017 m. birželio 20 d. nutarimai (Nr. NZTANN-109502850-17 ir NZTANN-109505110-17), kuriais skirtos administracinės nuobaudos dėl padaryto administracinio nusižengimo, numatyto Administracinių nusižengimų kodekso 110 str. 2 d. Pirmiau nurodytus nutarimus administracinėn atsakomybėn traukti asmenys apskundė Vilniaus miesto apylinkės teismui, kuris 2017 m. spalio 30 d. nutarimu (administracinio nusižengimo byla Nr. II-355-1015/2017) nutarė pareiškėjų E. U. ir M. U. skundus tenkinti ir panaikino Vilniaus miesto skyriaus nutarimus. Vilniaus miesto skyrius su šia nutartimi nesutiko ir pateikė apeliacinį skundą Vilniaus apygardos teismui, kuris 2017 m. gruodžio 21 d. nutartimi (administracinio nusižengimo byla Nr. eAN2-270-898/2017) paliko galioti pirmosios instancijos teismo nutarimą. Atsižvelgiant į tai, kad teismai jau yra pasisakę, jog administracinio nusižengimo įvykio ir sudėties E. U. ir M. U. veiksmuose nėra, o dar kartą siekti atlaisvinti valstybinę žemę pasinaudojant administracinių nusižengimų teisenos institutu galimybių nėra, Vilniaus miesto skyrius, po atlikto 2022 m. balandžio 6 d. valstybinės žemės naudojimo patikrinimo, nusprendė kreiptis į bendrosios kompetencijos teismą su negatoriniu ieškiniu (civilinė byla Nr. e2-16280-1125/2023), kuriame siekiama, kad E. U. ir M. U. užimta valstybinė žemė būtų atlaisvinta.“

4.11. „[...] Vilniaus miesto skyriaus komunikacija su Valstybine teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos vyko: Vilniaus miesto skyriaus 2016 m. rugsėjo 21 d. raštu Nr. 49SJN-2069-(14.49.105) „Dėl informacijos pateikimo“ ir 2016 m. lapkričio 4 d. raštu 49SJN-2463-(14.49.105.) „Dėl informacijos pateikimo“. Vilniaus miesto skyrius 2017 m. gegužės 29 d. gavo Inspekcijos atsakymą Nr. (23.2)-2D-7507 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriame informuojama, kad 2017 m. liepos 11 d. 10:00 val. bus vykdomas patikrinimas ar yra įvykdyti Inspekcijos privalomieji nurodymai. Taip pat Vilniaus miesto skyrius 2022 m. balandžio 29 d. raštu Nr. 49SD-4489-(14.49.81.) „Dėl atlikto žemės naudojimo patikrinimo (<...>, <...>)“ vėl informavo Inspekciją, kad M. U. ir E. U. pažeidimai nėra pašalinti.“

5. Iš kartu su paaiškinimais Tarnybos pateiktų dokumentų taip pat nustatyta:

5.1. Tarnybos Vilniaus miesto skyrius 2016 m. spalio 17 d. atliko valstybinės žemės, esančios tarp žemės sklypų (kadastro Nr. <...> ir Nr. <...>), patikrinimą vietoje ir surašė žemės naudojimo patikrinimo aktą Nr. 49ŽN-485, kuriame išdėstė nustatytas faktines aplinkybes: medinė tvora, juosianti žemės sklypus <...>, ir <...>, užtveria valstybinėje žemėje esantį privažiavimo į žemės sklypą, esantį adresu <...>, Vilnius, ir dalį <...> gatvės (visas užimtas plotas yra 118 kv. m).

Apie 2016 m. spalio 17 d. atlikto patikrinimo metu nustatytas aplinkybes Tarnybos Vilniaus miesto skyrius 2016 m. lapkričio 4 d. raštu Nr. 49SJN-2463-(14.49.105.) informavo tuometį Inspekcijos Vilniaus teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros skyrių bei Savivaldybės administraciją.

5.2. Tuometis Inspekcijos Vilniaus teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros skyrius 2017 m. gegužės 29 d. raštu Nr. (23.2)-2D-7507 informavo Tarnybos Vilniaus miesto skyrių, jog M. U. ir E. U. dėl savavališkai pastatytų tvorų valstybinėje žemėje surašyti privalomieji nurodymai Nr. (23.29)PN-758 ir Nr. (23.29)PN-760 iki 2017 m. liepos 10 d. pašalinti pažeidimus – nugriauti nesudėtingus statinius valstybinėje žemėje ir sutvarkyti teritoriją.

5.3. Informuodamas Pareiškėją apie Tarnybos Vilniaus miesto skyriaus 2022 m. balandžio 6 d. atlikto patikrinimo rezultatus, skyrius 2022 m. balandžio 29 d. rašte Nr. 49SD-4489-(14.49.136E.) be kitų aplinkybių pabrėžė, jog „[...] Vadovaujantis Administracinių nusižengimų kodekso 615 straipsnio 3 dalimi, Skyriaus darbuotojai Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus yra įgalioti pradėti administracinių nusižengimų teiseną, atlikti administracinių nusižengimų tyrimą ir surašyti administracinių nusižengimų protokolus dėl Administracinių nusižengimų kodekso 110, 112, 113, 257, 258, 261, 333, 505, 507 straipsniuose numatytų pažeidimų, taip pat priimti nutarimus paskirti administracinę nuobaudą – įspėjimą dėl Administracinių nusižengimų kodekso 333 straipsnio 1 dalyje numatytų pažeidimų, padarytų Vilniaus miesto teritorinio skyriaus veiklai priskirtoje teritorijoje. Pažymime, kad žemės naudojimo patikrinimai, vykstant žemės naudojimo valstybinę kontrolę, vykdomi siekiant įvertinti ar nėra daroma žemės naudojimo tvarkos pažeidimų, bei, ar žemės sklypų savininkai (naudotojai) laikosi Žemės naudojimo valstybinės kontrolės nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. 1244 „Dėl žemės naudojimo valstybinės kontrolės nuostatų patvirtinimo“ 11.1–11.9 papunkčiuose išdėstytų žemės naudojimo tvarkos reikalavimų. Informuojame, kad pagal minėtų nuostatų 11.6 punktą bus imtasi veiksmų dėl nustatytų pažeidimų pašalinimo. Informuojame, kad atsakomybė už 2022 m. balandžio 6 d. nustatytą žemės naudojimo tvarkos pažeidimą numatyta Administracinių nusižengimų kodekso 110 straipsnio 1 dalyje. Galimi pažeidėjai yra iškviesti į Skyrių.“

6. Antstolė A. S., į kurią Seimo kontrolierė kreipėsi dėl informacijos, susijusios su vykdomųjų bylų Nr. 0177/17/01448 ir Nr. 0177/17/01449 vykdymu, pateikimo, 2023 m. lapkričio 23 d. raštu Nr. S-23-177-26577 Seimo kontrolierę, be kita ko, informavo:

6.1. „Dėl vykdomųjų bylų sustabdymo – Vilniaus miesto apylinkės teismas suteikė leidimą Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos pašalinti 2017 m. gegužės 12 d. privalomajame nurodyme nurodytus savavališkos statybos padarinius, iki 2022 m. gruodžio 27 d. Inspekcija Teismo suteikta teise nugriauti statinius nepasinaudojo, atsižvelgiant į tai, 2022 m. gruodžio 27 d. vykdomosiose bylose buvo priimti patvarkymai dėl vykdomosios bylos sustabdymo Nr. S-22-177-15450 ir S-22-177-15449.

Vykdomojoje byloje 2023 m. sausio 16 d. buvo gautas Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos skundas dėl antstolės veiksmų, kuriame nurodoma, kad vykdomosiose bylose esantys duomenys patvirtina, kad skolininkai privalomojo nurodymo per nustatytą terminą neįvykdė, o tokie skolininkų veiksmai pažeidžia valstybės interesą užtikrinti, kad statinių statyba būtų teisėta bei prieštarauja privalomojo nurodymo privalomumo principui. Nurodytos aplinkybės ir formuojama teismų praktika, inspekcijos vertinimu, leidžia spręsti, kad vykdomojoje byloje yra pagrindas tęsti vykdomojo veiksmus ir kreiptis į teismą su prašymu dėl baudos už privalomojo nurodymo nevykdymą pagal CPK 771 straipsnio 6 dalį skyrimo, prašant skirti skolininkams iki trijų šimtų eurų baudą už kiekvieną uždelstą įvykdyti privalomojo nurodymo dieną valstybės naudai. Įvertinus Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos skundo turinį pateiktą informaciją, vadovaujantis LR CPK 510 str., 613 str., Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos skundas buvo tenkintas – vykdomosios bylos buvo atnaujintos.“

6.2. „Vykdomojoje byloje 2023 m. vasario 15 d. gautas išieškotojos Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos pranešimas, kuriame nurodyta, kad Inspekcija patikrino Privalomojo nurodymo įvykdymą ir 2023 m. vasario 14 d. surašė privalomojo nurodymo pašalinti pažeidimus įvykdymo patikrinimo aktus Nr. PNURA-00-230214-00016 Nr. PNURA-00-230214-00017, kuriuose užfiksavo, kad privalomieji nurodymai neįvykdyti. LR CPK 771 str. 7 dalyje įtvirtinta, kad jeigu skolininkas antrą kartą ir daugiau kartų pažeidžia sprendimui įvykdyti nustatytus terminus ar toliau nevykdo privalomojo nurodymo, teismas skolininkui vėl pritaiko priemones, numatytas šio straipsnio 6 dalyje. Baudos sumokėjimas neatleidžia skolininko nuo pareigos atlikti arba nutraukti teismo sprendime ar privalomajame nurodyme numatytus veiksmus. Atsižvelgiant į teisinį reglamentavimą, į faktą, kad išieškotojas neorganizuoja griovimo darbų, Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktai buvo perduoti Vilniaus miesto apylinkės teismui.“

6.3. „Atsižvelgiant į tai, kad Vilniaus miesto apylinkės teismas suteikė leidimą Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos pašalinti savavališkos statybos padarinius, išieškotojas turi priimti sprendimą organizuoti griovimo darbus. Atkreipiame Jūsų dėmesį, jog Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos yra institucija, kuri atlieka teritorijų planavimo ir statybos valstybinę priežiūrą. Inspekcija, vykdydama statybos valstybinę priežiūrą, turi teisę organizuoti statinių griovimo ir statybviečių sutvarkymo darbus pagal Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymą [...]. Papildomai pažymime, kad antstolio funkcijos vykdant griovimo darbus reglamentuojamos Teisingumo ministro patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos 42-45 p., t. y. antstolis be išieškotojo valios inicijuoti griovimą gali tik pakartotinai kreiptis dėl baudos skolininkui skyrimo, nes tik nuo išieškotojo pasirinkimo priklauso ar bus organizuojami griovimo darbai. Kitokių įrankių teisės aktai antstoliui nesuteikia.“

7. Iš kartu su antstolės paaiškinimais pateiktų dokumentų, be kita ko, buvo nustatyta, jog antstolė 2023 m. vasario 22 d. kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismą, pateikdama teismui dokumentus „Dėl sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo akto ir vykdomosios bylos perdavimo“ Nr. S231772761 ir Nr. S231772764, kuriuose teismo buvo prašoma išspręsti privalomojo nurodymo

nevykdymo klausimus ir teismo nuožiūra skirti skolininkams baudas už kiekvieną uždelstą įvykdyti privalomąjį nurodymą dieną.

8. Remdamasi Tarnybos paaiškinimuose pateikta informacija apie Tarnybos teisme M. U. ir E. U. pareikštą ieškinį, Seimo kontrolierė kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismą, prašydama pateikti su civilinės bylos Nr. e2-16280-1125/2023 nagrinėjimu susijusią medžiagą.

9. Iš Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. lapkričio 29 d. raštu ir 2024 m. balandžio 22 d. raštu pateiktų dokumentų buvo nustatyta, jog:

9.1. Tarnyba 2023 m. liepos 28 d. Vilniaus miesto apylinkės teismui pateikė ieškinį atsakovams M. U. ir E. U. dėl užimos valstybinės žemės atlaisvinimo, trečiuoju suinteresuotu asmeniu į bylą įtraukiant Pareiškėją.

Tarnyba civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023 negatoriniu ieškiniu teismo prašė „[...] įpareigoti atsakovus M. U. ir E. U. per 4 mėnesius nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos savo lėšomis pašalinti ir atlaisvinti neteisėtai valstybinėje žemėje užimtą žemės plotą:

tvorą, kadastro žemėlapiu ištraukoje M 1:100 pažymėtą taškais 6-7-8-9 bei koordinatėmis: 6. X-6073230.30; Y-588709.42, 7. X-6073230.31; Y-588709.52, 8. X-6073241.41; Y-588710.16; 9. X-6073246.48; Y-588710.30 [...];

Medinį priestatą, kadastro žemėlapiu ištraukoje M 1:00 pažymėtą taškais 1-4 bei koordinatėmis: 1. X-6073245.10, Y-588676.51; 2. X-6073246.47, Y-588676.49; 3. X-6073246.54, Y-588680.46; 4. X-6073244.90, Y-588680.52 [...];

Komunikacijų šulinį, kadastro žemėlapiu ištraukoje M1:100 pažymėtą tašku 5 bei koordinatėmis: X-6073245.44, Y-588685.32 [...].“

9.2. Siekdama pagrįsti ieškinyje nurodytų argumentų ir reikalavimų pagrįstumą, Tarnyba kartu su ieškiniu teismui pateikė:

9.2.1. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. spalio 30 d. nutarimą administracinio nusižengimo byloje Nr. II-355-1015/2017 pagal E. U. ir M. U. skundą dėl tuometės Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2017 m. liepos 20 d. nutarimų Nr. NZTANN-109505110-17 ir NZTANN-109502850-17 panaikinimo ir bylų nutraukimo. Minėtame teismo nutarime, kuriuo E. U. bei M. U. skundas buvo tenkintas ir tuometės Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2017 m. liepos 20 d. nutarimai Nr. NZTANN-109505110-17 ir Nr. NZTANN-109502850-17 buvo panaikinti, o administracinių nusižengimų bylos E. U. ir M. U. atžvilgiu pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 110 straipsnio 2 dalį buvo nutrauktos, teismas, be kita ko, konstatavo:

„[...] nepaneigus pareiškėjų pozicijos (pastebėtina, kad tokia pozicija nėra kategoriškai ir akivaizdžiai paneigta pateiktais duomenimis, priešingai, teismo vertinimu, pareiškėjai pateikė tam tikrus duomenis, kuriais grindė savo poziciją) civiliniam procesui būdingais metodais, neįmanoma daryti patikimos išvados, kad jų veiksmai atitinka valstybei priklausančios žemės savavališko užėmimo požymius. Pažymėtina tai, kad pareiškėjai nuo pat administracinių nusižengimų bylų iškėlimo ginčijo savo kaltę, teigdami, jog užsitvėrė ne valstybinę, o jiems nuosavybės teise priklausančią žemę, teikė Nacionalinei žemės tarnybai įvairius paaiškinimus ir dokumentus nagrinėjamu klausimu. Kaip minėta, nepavykus šio klausimo išspręsti administracinėmis priemonėmis pareiškėjai, siekdami apginti, jų manymu, pažeistas savo teises, inicijavo teisme civilinės bylos procesą.

Teismas taip pat atkreipia dėmesį ir į tai, kad, kaip pažymėta teismų praktikoje, net ir pripažinus naudojimosi žeme neteisėtumą, administracinių nusižengimų bylų teiseną nenumato priemonių, kuriomis būtų įmanoma priversti pažeidėjus atlaisvinti žemę. Esant tokiai situacijai, žemės savininkai ar suinteresuoti asmenys turėtų ginti savo teises civilinėmis teisinėmis priemonėmis. Todėl ir šiuo aspektu tinkamas žemės sklypų savininkų ar kitų suinteresuotų asmenų pažeistų teisių gynimas yra įmanomas inicijavus civilinį

procesą, bet ne administracinių nusižengimų bylų teiseną (pvz. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 30 d. nutartis byloje Nr. 2AT-7-2014).“

9.2.2. Vilniaus apygardos teismo 2017 m. gruodžio 21 d. nutartį, priimtą nagrinėjant tuometės Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos apeliacinį skundą dėl Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. spalio 30 d. nutarimo administracinio nusižengimo byloje Nr. II-355-1015/2017 (administracinio nusižengimo byla Nr. eAN2-270-898/2017). Šioje nutartyje teismas, be kita ko, buvo nurodęs:

„[...] Kartu apeliacinės instancijos teismas pažymi, kad išsprendus ginčą dėl sklypo dalies priklausomybės civilinio proceso tvarka ir nustačius, kad pareiškėjai užėmė būtent valstybinę žemę, atsižvelgiant į pareiškėjų veiksmus po tokio sprendimo priėmimo, NŽT galės inicijuoti naujos administracinio nusižengimo bylos pradėjimą pareiškėjų atžvilgiu.“

9.3. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2023 m. gruodžio 19 d. civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023 pagal Tarnybos ieškinį M. U. ir E. U. priėmė sprendimą už akių, kuriuo Tarnybos ieškinį tenkino visa apimtimi (žr. 9.1 papunktį). Sprendime už akių Vilniaus miesto apylinkės teismas, be kita ko, konstatavo:

„[...] Teismų informacinės sistemos Liteko duomenimis, teismai nenustatė pagrindų – prielaidų pripažinti neteisėtais ginčijamais matavimais nustatytus atsakovų sklypų duomenis ir ribas (civilinė byla Nr. 2-3708-905/2018), bei pagrindo konstatuoti, kad atsakovų nuosavybės teisės buvo pažeistos atlikus sklypų kadastrinius matavimus ir įregistravus jų rezultatus Nekilnojamojo turto registre (civilinė byla Nr. e2-383-925/2021). Taigi, atsakovai negalėjo turėti pagrįstų, teisėtų lūkesčių naudotis valstybine žeme be ieškovės sutikimo.

[...] Taigi, atsakovai be teisėto pagrindo valstybinėje žemėje pastatė tvorą, medinį priestatą ir komunikacijų šulinį ir savo veiksmais pažeidžia Žemės įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 7 punkte įvirtintą žemės savininko ir kitų naudotojų pareigą savo naudojamuose žemės sklypuose vykdant ūkinę ir kitą veiklą, nepažeisti gretimų žemės sklypų savininkų ar naudotojų ir gyventojų teisių ir įstatymų saugomų interesų, o tai darydami riboja valstybinės žemės patikėtinio, Nacionalinės žemės tarnybos, teisę netrukdomai disponuoti turtu ir jį valdyti bei trečiojo suinteresuoto asmens X, esančios žemės sklypo <...>. kadastro Nr. <...>, savininkės teisę patekti į savo žemės sklypą.“

10. Seimo kontrolierė 2024 m. gegužės 17 d. papildomai kreipėsi į Inspekciją bei Tarnybą, be kita ko, siekdama išsiaiškinti: kokioje stadijoje šiuo metu yra Inspekcijos antstolei A. S. vykdymui perduotų vykdomųjų dokumentų, kurių pagrindu buvo pradėtos vykdomosios bylos Nr. 0177/17/01448 ir Nr. 0177/17/01449, procesas; ar civilinė byla Nr. 2VP-7033-807/2023 yra išnagrinėta; kokie veiksmai šiuo metu yra atliekami Inspekcijoje, siekiant įvykdyti priverstinę statinių griovimo procedūrą 2017 m. gegužės 12 d. privalomųjų nurodymų Nr. (23.29) PN-758 ir Nr. (23.29) PN-760 pagrindu; jei priverstinio statinių, esančių valstybinėje žemėje tarp žemės sklypų <...> ir <...>, Vilniuje, griovimo procedūra Inspekcijos pajėgomis dar neatlikta, nurodyti priežastis ir terminą, iki kada ketinama nugriauti; ar M. U. ir E. U. geranoriškai įvykdė Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gruodžio 19 d. sprendimą už akių, o jei ne, kokių veiksmų ir kada Tarnyba ėmėsi (ketina imtis) dėl priverstinio minėtojo teismo sprendimo įvykdymo.

11. Inspekcija 2024 m. gegužės 31 d. raštu Seimo kontrolierę, be kita ko, informavo, jog:

11.1. „Antstolė 2023 m. vasario 22 d. raštu „Dėl sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo akto ir vykdomosios bylos perdavimo“ Nr. S-23-177-2764 kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismą su prašymu vadovaujantis CPK 771 str. 6 d. išspręsti privalomojo nurodymo nevykdymo klausimą. Vilniaus miesto apylinkės teisme išnagrinėta civilinė byla Nr. 2VP-15670-1019/2023 pagal antstolės pareiškimą dėl privalomojo nurodymo neįvykdymo klausimo sprendimo ir baudos skyrimo, 2023 m. gruodžio 19 d. nutartimi antstolės prašymas dėl baudos skyrimo atmestas.“

11.2. „[...] akcentuotina, kad Inspekcija yra viešojo administravimo subjektas, todėl savo veikloje vadovaujasi galiojančiais teisės aktais ir gali atlikti tik tokius veiksmus, kurie juose numatyti. Viešųjų pirkimų procedūros reglamentuotos teisės aktuose, todėl Inspekcija neturi galimybės greičiau vykdyti griovimo organizavimo darbų.

[...] pagal teisinio reguliavimo visumą ir teismų praktiką bei teisingumo, protingumo, proporcingumo principus, teismo suteikta teisė Inspekcijai nugriauti statinius nėra lygi pareigai, tai nepanaikina skolininkų pareigos vykdyti vykdomuosius dokumentus (kitaip aiškinant teisės aktus, valstybei būtų keliama našta už skolininkus vykdyti visus sprendimus, turėti neproporcingai didelius žmogiškuosius išteklius ir pan., Civilinio proceso kodekso 771 straipsnyje numatytas baudų skyrimo ir jų didinimo mechanizmas netektų praktinės reikšmės).“

11.3 „[...] pareiga pašalinti neteisėtos statybos padarinius, o tuo pačiu ir įvykdyti privalomuosius nurodymus, visų pirma išlieka skolininkams, nepriklausomai nuo to, kad yra išspręstas privalomajame nurodyme numatytų pasekmių taikymo klausimas, suteikiant teisę (bet ne pareigą, nes tokios pareigas nėra numatęs įstatymo leidėjas) Inspekcijai nugriauti neteisėtai pastatytus statinius.

[...] Šiuo metu Inspekcijoje yra tęsiama griovimo darbų organizavimo procedūra siekiant inicijuoti viešųjų pirkimų procedūrą griovimo darbams atlikti (rengiama pirkimo paraiška). Įvykus viešajam pirkimui dėl griovimo darbų pirkimo ir skolininkams toliau nevykdant vykdymo veiksmų, Inspekcija, turėdama galimybę (atitinkamai pakankamą finansavimą ir nesant teisinių kliūčių) organizuos griovimo darbus, pasitelkdama rangovus, vėliau reikalaujant griovimo išlaidas padengti iš skolininko lėšų.“

11.4. „[...] Inspekcija, nors ir turėdama tik teisę vykdyti griovimo darbus, tačiau visgi siekdama tinkamai pasirengti griovimo darbų pirkimo procedūrai ir nustatyti, kokia pinigų suma skirtina nurodytų griovimo darbų atlikimui, kreipėsi į kompetentingą specialistą – sąmatininką, turintį teisę rengti statybos darbų žiniaraščius ir statybos darbų sąmatas, kuris atitinkamai turi įvertinti neteisėtai atliktų statybos darbų mastą; išnagrinėti duomenis; atlikti griauamo statinio apžiūrą vietoje; parengti sąmatą, kurioje būtų įvardintos lėšos, skirtinos statybos darbams, vykdant privalomuosius nurodymus atlikti. Atsižvelgiant į tai, kad Inspekcija tuo metu neturėjo darbuotojo, kuris atliktų sąmatos parengimo veiksmus, o turėjo atrinkti kvalifikuotą asmenį viešųjų pirkimų būdu. 2023 m. kovo 3 d. buvo atlikti ginčo statinio griovimo sąmatos pirkimo darbai, 2023 m. kovo 10 d. ir 2023 m. rugpjūčio 11 d. buvo gautos lokalinės ginčo statinio griovimo sąmatos, kurios buvo sąmatininko tikslintos dėl netinkamų faktinių aplinkybių įvertinimo, 2023 m. spalio 22 d. buvo parengta Lokalinė griovimo sąmata Nr. GR-1-SSK, kuri buvo priimta 2023 m. spalio 23 d. priėmimo perdavimo aktu, tačiau siekiant tikslingai, efektyviai ir pagrįstai naudoti valstybės finansus vykdant neteisėtos statybos padarinių šalinimo veiksmus, kilus abejonių dėl apskaičiavimo teisingumo, buvo sprendžiama dėl sąmatos tikslinimo poreikio. 2023 m. lapkričio 29 d. gautas sąmatininko paaiškinimas elektroniniu paštu, 2024 m. sausio 23 d. buvo atliktas faktinių duomenų patikrinimas adresu <...> ir <...>, Vilniuje.[...]“

12. Kartu su Inspekcijos 2024 m. gegužės 31 d. raštu pateiktoje Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gruodžio 19 d. nutartyje (civilinė byla Nr. 2VP-15670-1019/2023), buvo konstatuota:

„[...] Pagal proporcingumo principą kiekviena valstybės taikoma poveikio priemonė negali būti per daug griežta ir varžyti teisės subjektų labiau, negu reikia teisėtiems interesams pasiekti (Konstitucinio Teismo 1999 m. kovo 4 d. nutarimas). Teismo vertinimu, šiuo konkrečiu atveju, įvertinus visumą nustatytų faktinių aplinkybių, jau paskirta periodinė bauda už Privalomojo nurodymo nevykdymą vertintina kaip pakankamai didelė atsižvelgiant į skolininkės pajamas, todėl, vadovaujantis teisingumo ir protingumo principais, teismas sprendžia, kad skirti didesnę nei jau Vilniaus miesto apylinkės teismo nutartimi paskirta periodinė 3 Eur bauda, nėra pagrindo. Antstolė neįrodė, kad baudos padidinimas bus

efektyvus ir paskatins skolininkę įvykdyti Privalomąjį nurodymą. Teismas, atsižvelgdamas į baudos skyrimo tikslus, teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus, į aplinkybę, kad civilinėje byloje Nr. 2VP-32423-964/2020 2020-11-04 nutartimi leista Inspekcijai nugriauti ginčo statinius, vertina, kad racionaliau ir greičiau įvykdyti Privalomąjį nurodymą Inspekcijai pačiai nugriaunant statinį ir sutvarkant statybvietai skolininkės lėšomis, taip bus užtikrinta pusiausvyra tarp neteisėtos statybos padarinių šalinimo ir operatyvumo.“

13. Tarnyba, 2024 m. gegužės 29 d. raštu Nr. 1SD-30710-(3.3 E.) teikdama Seimo kontrolieriui papildomus paaiškinimus, be kita ko, nurodė:

13.1. 2024 m. sausio 9 d. įsiteisėjus Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gruodžio 19 d. sprendimui civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023 ir suėjus 4 mėnesių terminui nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, Tarnybos Nekilnojamojo turto kadastro tarnautoja 2024 m. gegužės 14 d. pakartotinai patikrino valstybinės žemės ploto, esančio tarp žemės sklypų <...> ir <....., Vilniuje, užėmimą bei nustatė, jog M. U. ir E. U. teismo sprendimo geranoriškai neįvykdė. Šios aplinkybės užfiksuotos 2024 m. gegužės 14 d. faktinių duomenų patikrinimo akte Nr. 1FND-5-(10.14);

13.2. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2024 m. gegužės 16 d. išdavė vykdomąjį raštą civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023;

13.3. Tarnyba, atsižvelgdama į tai, kad 2024 m. įsigaliojus valstybinės žemės valdymo, naudojimo ir administravimo pokyčiams, valstybinė žemė, nesuformuota atskiru žemės sklypu, esanti tarp žemės sklypų <...>, <...> ir <...>, Vilniuje, patikėjimo teise perduota valdyti Savivaldybei, 2024 m. gegužės 23 d. raštu Nr. 1SD-29132-(3.3 E.) „Dėl įsiteisėjusio teismo sprendimo ir vykdomojo rašto persiuntimo“ perdavė įsiteisėjusį Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendimą ir 2024 m. gegužės 16 d. išduotą vykdomąjį dokumentą civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023 Savivaldybei tolesniam vykdymui.

14. Seimo kontrolierė, remdamasi Tarnybos 2024 m. gegužės 29 d. rašte Nr. 1SD-30710-(3.3 E.) nurodyta informacija, kreipėsi į Savivaldybę, be kita ko, prašydama informuoti apie ketinamus atlikti veiksmus vykdomojo dokumento, išduoto civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023, vykdymo procese.

15. Savivaldybės administracija 2024 m. rugpjūčio 6 d. raštu Nr. A51-115744/24(3.3.2.26E-TGR) Seimo kontrolierę informavo, kad 2024 m. gegužės 23 d. gautą Tarnybos atsiųstą vykdomąjį raštą civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023 grąžino Tarnybai 2024 m. gegužės 29 d., nurodydama, jog tiek sprendimo priėmimas, tiek jo vykdymas, kadangi ginčas pradėtas ir sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023 priimtas iki 2023 m. gruodžio 31 d., yra išimtinai Tarnybos prerogatyva. Savivaldybės administracija pabrėžė, jog nors Savivaldybė yra ginčo valstybinės žemės patikėtinė nuo 2024 m. sausio 1 d., tačiau, pagal galiojantį teisinį reglamentavimą ir teismų praktiką, inicijuoti įsiteisėjusio teismo sprendimo vykdymą ir užbaigti procedūras pareiga išliko Tarnybai.

16. Seimo kontrolierės 2024 m. rugsėjo 19 d. papildomo kreipimosi pagrindu Tarnyba 2024 m. spalio 4 d. raštu Nr. 1SD-72005-(6.1 E.) Seimo kontrolierę, be kita ko, informavo, jog:

16.1. Tarnyba 2024 m. rugpjūčio 11 d. raštu Nr. 1SD-53622-(3.3 E.) paprašė antstolės A. S. priimti vykdyti vykdomąjį raštą civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023, o priėmus vykdomąjį raštą, pakeisti vykdomojoje byloje išieškotoją Tarnybą į naująjį išieškotoją Savivaldybę;

16.2. antstolė pradėjo dvi vykdomąsias bylas Nr. 0177/24/01630 (skolininkė M. U.), Nr. 0177/24/01631 (skolininkas E. U.). Nacionalinėje žemės tarnyboje 2024 m. rugpjūčio 21 d. gautas antstolės 2024 m. rugpjūčio 21 d. raštas Nr. S-24-177- 32623 „Dėl prašymo pakeisti vykdymo proceso šalį išnagrinėjimo“, kuriame antstolė atsisakė tenkinti Tarnybos

prašymo dalį dėl proceso šalies pakeitimo bei įtraukė į vykdomąsias bylas suinteresuotu asmeniu Savivaldybės administraciją;

16.3. Tarnyba 2024 m. rugsėjo 11 d. raštu Nr. 1PD-2505-(3.2 E.) antstolei pateikė skundą dėl 2024 m. rugpjūčio 21 d. rašto panaikinimo, kurį antstolė 2024 m. rugsėjo 20 d. raštu Nr. S-24-177-37564 atsisakė priimti ir grąžino Tarnybai;

16.4. Tarnyba nurodė sprendianti dėl antstolės sprendimo nekeisti vykdomojoje byloje išieškotoją Tarnybą į naująjį išieškotoją Savivaldybę.

17. Seimo kontrolierė 2025 m. gegužės 15 d., 2025 m. lapkričio 21 d., 2026 m. kovo 25 d., 2026 m. rugpjūčio 31 d. kreipimaisi prašė antstolės A. S. pateikti informaciją apie vykdomųjų bylų Nr. 0177/17/01448 ir Nr. 0177/17/01449, kuriose išieškotoja buvo Inspekcija, ir vykdomųjų bylų Nr. 0177/24/01630 ir Nr. 0177/24/01631, kuriose išieškotoja yra Tarnyba, eigą bei šių institucijų, kaip išieškotojų, veiksmus jose.

18. Iš antstolės A. S. Seimo kontrolieri 2025 m. gegužės 16 d., 2025 m. lapkričio 24 d., 2026 m. kovo 26 d., 2026 m. rugsėjo 2 d. raštais pateiktos informacijos ir dokumentų buvo nustatyta:

18.1. Inspekcija, įgyvendindama suteiktą teisę atlikti statinių griovimo veiksmus, 2024 m. lapkričio 19 d. nugriovė nesudėtingus inžinerinius statinius, pastatytus valstybinėje žemėje prie žemės sklypo <...> (kad. Nr. <...>), sutvarkė statybvietę. Tai patvirtinta 2024 m. gruodžio 16 d. surašytais privalomųjų nurodymų įvykdymo patikrinimo aktais Nr. PNURA-00-241216-00068 versija Nr.2 ir PNURA-00-241216-00067 versija Nr. 2.

Teisės departamento Rytų Lietuvos teisės skyrius 2025 m. sausio 6 d. raštu prašė antstolės išieškoti iš M. U. ir E. U Inspekcijos patirtas išlaidas už atliktus nesudėtingų inžinerinių statinių griovimo darbus.

Antstolė nurodė, jog vykdomoji byla Nr. 0177/17/01449 2025 m. balandžio 25 d. buvo baigta, o vykdomojoje byloje Nr. 0177/17/01448 iš M. U. dar vykdomas lėšų išieškojimas.

18.2. Antstolė 2025 m. sausio 7 d. patvarkymu Nr. S-25-177-1256 Tarnybai pasiūlė pateikti savo nuomonę dėl antstolės kreipimosi į teismą dėl vykdymo tvarkos pakeitimo, t. y. leidimo suteikimo išieškotojui – Tarnybai – už skolininkus įvykdyti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gruodžio 19 d. sprendime (civilinė byla Nr. e2-16280-1125/2023) nurodytą įpareigojimą.

Į šį antstolės siūlymą Tarnyba pateikė atsakymą, kuriame išreiškė poziciją, jog „[...] Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 18 straipsnyje ir Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad įsiteisėję teismo sprendimas, nutartis, įsakymas ar nutarimas yra privalomi valstybės ar savivaldybių institucijoms, tarnautojams ar pareigūnams, fiziniams bei juridiniams asmenims ir turi būti vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Vadovaujantis CPK18 straipsniu, Teismų įstatymo 9 straipsnio 1 dalimi, manome, Sprendimą turi įvykdyti skolininkai, todėl nesutinkame dėl Sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo.“

18.3. Vykdomųjų bylų Nr. 0177/24/01630 ir Nr. 0177/24/01631 vykdymo procese 2025 m. vasario 7 d. buvo gautas išieškotojos Tarnybos skundas dėl antstolės veiksmų, kuriuo prašoma panaikinti 2025 m. sausio 20 d. raštą Nr. S-25 177-3055 „Dėl prašymo išnagrinėjimo“ ir vykdomojoje byloje Nr. 0177/24/01630 pakeisti išieškotoją Tarnybą į išieškotoją Savivaldybę.

18.4. Antstolė 2025 m. vasario 12 d. patvarkymu atsisakė tenkinti pateiktą skundą ir Tarnybos skundas dėl antstolės veiksmų buvo persiūstas nagrinėti Vilniaus miesto apylinkės teismui.

18.5. 2025 m. kovo 21 d. Vilniaus miesto apylinkės teismas nutartimi civilinėje byloje Nr. e2YT-10513- 994/2025 Tarnybos skundą dėl antstolio veiksmų atmetė. Tarnyba teismo nutartį apskundė pateikdama atskirąjį skundą.

18.6. Panevėžio apygardos teismas Tarnybos atskirąjį skundą 2025 m. gegužės 27 d. nutartimi, priimtoje civilinėje byloje Nr. e2S-405-1136/2025, tenkino ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2025 m. kovo 21 d. nutartį panaikino.

18.7. Savivaldybė dėl Panevėžio apygardos teismo 2025 m. gegužės 27 d. nutarties pateikė kasacinį skundą.

18.8. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2025 m. lapkričio 18 d. nutartimi (civilinė byla Nr. e3K-3-167-684/2025) Panevėžio apygardos teismo 2025 m. gegužės 27 d. nutartį panaikino ir paliko galioti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2025 m. kovo 21 d. nutartį, konstatuojant, jog išieškotoju vykdomojoje byloje Nr. 0177/24/01630 turi likti Tarnyba.

18.9. Antstolė baigė vykdomąją bylą Nr. 0177/24/01630 ir 2025 m. lapkričio 18 d. informavo Tarnybą, jog siekdama priverstinio vykdymo proceso procedūros, vykdomąjį dokumentą išieškotoja turi naujai įkelti į antstolių informacinę sistemą.

18.10. Vykdomojo dokumento Nr. e2-16280-1125/202 pagrindu vykdomosios bylos Tarnybos iniciatyva vėl buvo pradėtos 2026 m. birželio 19 d., kai jos buvo perduotos vykdymui antstoliui D. T. (skolininkė M. U.) ir antstolei I. K. (skolininkas E. U.).

19. Remiantis VĮ Registrų centro Nekilnojamojo turto registro duomenų bazės 2026 m. rugpjūčio 18 d. išrašu (registro Nr. 1/14801), žemės sklypui (kadastro Nr. <...>) <...>, Vilniuje, kuris nuosavybės teise priklauso M. U., nuo 2021 m. birželio 1 d. antstolės surašyto turto arešto akto pagrindu yra areštuotas (Turto arešto aktų registro pranešimas apie turto arešto įregistravimą Nr. 2021017938).

Kaip Seimo kontrolierei nurodė antstolė A. S., minėtam žemės sklypui areštas pritaikytas vykdomojoje byloje Nr. 0177/17/01448 ir jis galioja ir šiuo metu.

20. Atliekamo tyrimo metu Seimo kontrolierių įstaigos tarnautoja 2026 m. balandžio 2 d. ir 2026 m. rugpjūčio 28 d. atliko faktinių aplinkybių vietoje patikrinimą, siekiant nustatyti, ar faktiškai yra įvykdytas Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. gruodžio 19 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-16280-1125/2023 ir valstybinėje žemėje, esančioje tarp žemės sklypų <...> ir <...>, Vilniuje, be suderinimo pastatyti tvora, medinis priestatas ir įrengtas komunikacijų šulinys yra pašalinti, o neteisėtai užimtas valstybinės žemės plotas yra atlaisvintas. Minėtų patikrinimų metu nustatyta, jog tvora, medinis priestatas ir įrengtas komunikacijų šulinys valstybinėje žemėje tebėra, o valstybinės žemės plotas (pravažiavimas), kuriuo turėtų būti patenkama į Pareiškėjai priklausančią žemės sklypą (kadastro Nr. <...>), esantį adresu <...>, Vilnius, yra užtvartas metaliniais rakinamais vartais.

TYRIMUI REIKŠMINGOS TEISĖS AKTŲ NUOSTATOS

Nacionalinės teisės aktai

1. *Civilinio proceso kodekso*:

2 *straipsnis „Civilinio proceso tikslai“*: „Civilinio proceso tikslai – ginti asmenų, kurių materialinės subjektinės teisės ar įstatymų saugomi interesai pažeisti ar ginčijami, interesus, tinkamai taikyti įstatymus teismui nagrinėjant civilines bylas, priimant sprendimus bei juos vykdančiam, taip pat kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių, aiškinti bei plėtoti teisę.“

594 *straipsnio „Antstolio procesinės veiklos kontrolė“ 1 dalis*: „Antstolio procesinę veiklą kontroliuoja apylinkės teismo, o kai teismas sudarytas iš teismo rūmų, – teismo rūmų, kurių veiklos teritorijoje yra antstolio kontoros buveinė, teisėjas. Šios kontrolės metu patikrinami ir patvirtinami šio Kodekso VI dalyje nurodyti antstolio surašyti vykdymo proceso dokumentai.“

633 *straipsnio „Vykdymo proceso šalys ir suinteresuoti asmenys“ 1 dalis*: „Išieškotojas ir skolininkas laikomi vykdymo proceso šalimis.“

639 *straipsnis „Išieškotojo teisės“*: „Išieškotojas turi teisę: [...] 6) apskųsti antstolio veiksmus [...]“.“

2. *Administracinių nusižengimų kodekso*:

110 *straipsnio „Savavališkas žemės, miško, vandens telkinių užėmimas ir naudojimas“*:

1 *dalis*: „Savavališkas žemės, miško, vandens telkinių užėmimas arba naudojimas užtraukia įspėjimą arba baudą nuo trijų šimtų iki penkių šimtų šešiasdešimt eurų.“

2 *dalis*: „Šio straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo penkių šimtų penkiasdešimt iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų.“

589 *straipsnis „Administracinius nusižengimus tiriantys ir protokolus surašantys pareigūnai“*: „Administracinių nusižengimų teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo, išskyrus šio kodekso 611 straipsnio 4 dalyje nustatytus atvejus, šių institucijų pareigūnai: [...] 67) Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos – dėl šio kodekso 110 [...] straipsniuose numatytų administracinių nusižengimų; [...]“.“

3. *Seimo kontrolierių įstatymo*:

2 *straipsnio „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“ 1 dalis*: „Biurokratizmas– tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai.“

3 *straipsnis „Seimo kontrolierių veiklos tikslai“*: „Seimo kontrolierių veiklos tikslai:

1) ginti žmogaus teisę į gerą viešąjį administravimą, užtikrinantį žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms.“

4. *Viešojo administravimo įstatymo*:

2 *straipsnio „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“*:

18 *dalis*: „Viešasis administravimas – teisės aktais reglamentuota viešojo administravimo subjektų veikla, skirta teisės aktams įgyvendinti: administracinis reglamentavimas, administracinių sprendimų priėmimas, teisės aktų ir administracinių

sprendimų įgyvendinimo priežiūra, administracinių paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų teikimo administravimas.“

20 dalis: „Viešojo administravimo subjektas – viešasis juridinis asmuo, valstybės ar savivaldybės valdoma įmonė, kolegiali ar vienasmenė institucija, neturinti juridinio asmens statuso, įstatymų nustatytą specialų statusą turintis fizinis asmuo, šio įstatymo nustatyta tvarka įgalioti atlikti viešąjį administravimą.“

5. Teritorijų planavimo, statybos ir žemės naudojimo valstybinės priežiūros įstatymo (toliau – Priežiūros įstatymas):

15 straipsnio „Statybos padarinių šalinimas pagal teismo sprendimą ar privalomąjį nurodymą“:

1 dalis: „Vykdant teismų sprendimus valstybės naudai dėl savavališkos statybos, dėl statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą ir dėl statybos, kuri nėra savavališka ir nėra vykdoma pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą, bet neatitinka statinio projekto sprendinių ar pažeidžia Statybos įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų reikalavimus, padarinių šalinimo valstybei atstovauja Inspekcija.“

2 dalis: „Jeigu per teismo sprendime ar privalomajame nurodyme nustatytą terminą įpareigotas asmuo neįvykdo teismo sprendimo ar privalomojo nurodymo pašalinti statybos padarinius, o teismo sprendime ar privalomajame nurodyme numatyta teisė šiuos padarinius pašalinti įpareigoto asmens lėšomis, teismo sprendimą ar privalomąjį nurodymą vykdančiantis antstolis ne vėliau kaip prieš 5 darbo dienas iki griovimo ar ardymo darbų pradžios informuoja įpareigotą asmenį apie planuojamą šių darbų pradžią ir pabaigą, taip pat apie tai, kad nugriovus statinį ar išardžius jo dalį (-is) likusios konstrukcijos ir jų dalys bus sutvarkomos ir išvežamos atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka šio asmens lėšomis, jeigu įpareigotas asmuo iki planuojamų darbų pradžios raštu neinformuos antstolio, kad pats tinkamai atliks šiuos veiksmus per antstolio nustatytą terminą. Priešingu atveju likusios konstrukcijos ir jų dalys sutvarkomos ir išvežamos atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka šio asmens lėšomis.“

3 dalis: „Inspekcija, teismui pritaikius teismo sprendime ar privalomajame nurodyme nurodytas jų neįvykdymo pasekmes ir leidus asmenų lėšomis šalinti statybos padarinius, organizuoja tik statinių griovimo ir statybviečių tvarkymo darbus, jeigu per nustatytus terminus teismų reikalavimai ar privalomieji nurodymai nugriauti statinius ir sutvarkyti statybvietes neįvykdomi.“

22 straipsnio „Žemės naudojimo valstybinės priežiūros institucija ir jos funkcijos, žemės naudojimo valstybinės priežiūros pareigūnų pareigos“:

1 dalis: „Žemės naudojimo valstybinę priežiūrą atlieka Inspekcija.“

24 straipsnio „Žemės naudojimo valstybinės priežiūros vykdymas“:

3 dalis: „Žemės naudojimo valstybinės priežiūros pareigūno vykdomo planinio ar neplaninio žemės naudojimo patikrinimo metu, pildant Inspekcijos vadovo nustatytos formos patikrinimo aktą, tikrinama, ar: [...]

3) vykdančią ūkinę ir kitą veiklą, tikrinamuose objektuose nepažeidžiamos teritorijų planavimo dokumentuose ar žemės valdos projektuose nustatytos žemės sklypų ribos, savavališkai neužimama ir (ar) nenaudojama žemė, vandens telkiniai; [...].“

8 dalis: „Planinio ar neplaninio žemės naudojimo patikrinimų metu, atlikus šio straipsnio 3 dalies 1–4 punktuose nurodytus patikrinimus ir nustatčius žemės naudojimo tvarkos pažeidimus, Inspekcija atlieka šiuos veiksmus:

1) įstatymuose nustatytais atvejais ir tvarka vykdo administracinių nusižengimų teiseną; [...].“

25 straipsnio „Reidai“ 1 dalis: „Reido tikslas – be išankstinio įspėjimo, nuotoliniu būdu arba atvykus į teritoriją atlikti jos apžiūrą, rinkti duomenis apie žemės naudojimą ir galimus žemės naudojimo pažeidimus, kurių pagrindu planuojami ir organizuojami žemės naudojimo patikrinimai. Inspekcija reidus organizuoja ir vykdo viešojo administravimo subjektų ar

teisėsaugos institucijų prašymu ar pavedimu, taip pat Inspekcijos vadovo nustatyta tvarka numato kiekvienais metais savo iniciatyva vykdomų reidų skaičių.“

6. *Žemės įstatymo (redakcija, galiojusi iki 2024 m. sausio 1 d.):*

21 straipsnis „Žemės savininkų ir kitų naudotojų pareigos“: „Žemės savininkai ir kiti naudotojai privalo: [...]“

7) savo naudojamuose žemės sklypuose vykdydami ūkinę ir kitą veiklą, nepažeisti gretimų žemės sklypų savininkų ar naudotojų ir gyventojų teisių ir įstatymų saugomų interesų; [...]“

32 straipsnio „Valstybės, savivaldybių institucijų ir Žemės ūkio duomenų centro kompetencija reguliuojant žemės santykius“ 2 dalis: Vyriausybės įgaliotos institucijos: [...] 4) koordinuoja žemės naudojimo valstybinę kontrolę; [...]“

36 straipsnio „Žemės naudojimo valstybinė kontrolė“ 1 dalis: „Žemės naudojimo valstybinę kontrolę pagal Vyriausybės tvirtinamus nuostatus organizuoja ir vykdo Nacionalinė žemės tarnyba, koordinuoja Aplinkos ministerija.“

7. *Žemės įstatymo (aktuali redakcija, galiojanti nuo 2024 m. sausio 1 d.):*

36 straipsnis „Žemės naudojimo valstybinė priežiūra“: „Žemės naudojimo valstybinę priežiūrą Teritorijų planavimo, statybos ir žemės naudojimo valstybinės priežiūros įstatymo nustatyta tvarka organizuoja ir vykdo Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, koordinuoja Aplinkos ministerija.“

36¹ straipsnio „Valstybinės žemės patikėtinių veiklos valstybinę kontrolę atliekančios institucijos ir jų kompetencija“ 1 dalis: „Valstybinės žemės patikėtinių, turinčių teisę sudaryti šiame įstatyme nustatytus valstybinės žemės sandorius, veiklos valstybinę kontrolę vykdo Nacionalinė žemės tarnyba.“

8. *Žemės įstatymo Nr. I-446 2, 7, 10, 11, 12, 13, 22, 27, 30, 34, 35, 37, 39, 40, 41, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 30¹, 35¹, 35² ir 66 straipsniais įstatymo:*

30 straipsnio „Įstatymo įsigaliojimas, įgyvendinimas ir taikymas“ 8 dalis: „Teisminių ginčų ar ginčų, nagrinėjamų ne teismo tvarka, pradėtų nagrinėti, bet neišspręstų iki 2023 m. gruodžio 31 d., duomenys ir dokumentai nuo 2024 m. sausio 1 d. lieka Nacionalinėje žemės tarnyboje ir institucijoms pagal kompetenciją neperduodami. Laikoma, kad iki 2023 m. gruodžio 31 d. pradėtuose teisiniuose ginčiuose ar ginčiuose, nagrinėjamuose ne teismo tvarka, buvusios Nacionalinės žemės tarnybos procesinės teisės ir pareigos išlieka Nacionalinei žemės tarnybai.“

9. *Teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 (redakcija, galiojanti nuo 2024 m. liepos 7 d.) patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos:*

42 punktas: „Teismui leidus taikyti teismo sprendime nurodytas sprendimo neįvykdymo pasekmes – teisę išieškotojui už skolininką įvykdyti teismo sprendimą – nugriauti statinį, išardyti jo dalį (-is) ar atlikti kitus statybos darbus ir (ar) sutvarkyti statybvietę arba atlikti kitus teismo nurodytus veiksmus (CPK 771 straipsnio 2 dalis), išieškotojas, turėdamas galimybę ir norėdamas pasinaudoti šia teise, parenka asmenį, kuris vykdys šiuos darbus arba atliks teismo nurodytus veiksmus, ir nurodo jį antstoliui. Išieškotojas antstoliui pateikia preliminarį statinio griovimo, jo dalies (-ių) ardymo ar kitų statybos darbų (įskaitant projektavimo) atlikimo ir (ar) statybvietės sutvarkymo arba teismo nurodytų veiksmų atlikimo sąmatą, nurodo (suderinęs su antstoliu) šių darbų pradžios (priverstinio sprendimo vykdymo) datą, laiką, numatomą trukmę ir, jei reikia, siūlomą skolininko turto saugotoją.“

43 punktas: „Vykdydamas Instrukcijos 42 punkte nurodytą vykdomąjį dokumentą antstolis, gavęs preliminarį darbų ar teismo nurodytų veiksmų atlikimo sąmatą, surašo vykdymo išlaidų apskaičiavimą. Vykdomo išlaidų apskaičiavimą, informaciją apie sprendimo

priverstinio vykdymo datą, laiką, po statinio nugriovimo ar jo dalies (-ių) išardymo likusių konstrukcijų ir jų dalių tvarkymą (Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 15 straipsnio 2 dalis), skolininko turto saugotoją, kitą svarbią informaciją apie konkretaus sprendimo vykdymą antstolis siunčia vykdymo proceso šalims. Sprendimo priverstinio vykdymo data gali būti antstolio skiriama ne anksčiau kaip po 20 dienų nuo šiamo punkte nurodytų dokumentų išsiuntimo skolininkui dienos.“

10. Vyriausybės 1994 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. 1244 (neteko galios 2024 m. sausio 1 d.) patvirtintų Žemės naudojimo valstybinės kontrolės nuostatų:

3 punktas: „Žemės naudojimo valstybinę kontrolę vykdo Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Nacionalinė žemės tarnyba) vadovo paskirti Nacionalinės žemės tarnybos pareigūnai.“

10 punktas: „Neplaninis žemės naudojimo patikrinimas atliekamas Nacionalinės žemės tarnybos pareigūnų iniciatyva, kai Nacionalinės žemės tarnybos vadovas ar jo įgaliotas kitas Nacionalinės žemės tarnybos valstybės tarnautojas priima motyvuotą sprendimą atlikti šį patikrinimą. Neplaniniai žemės naudojimo patikrinimai atliekami: [...]“

10.3. kontroliuojant, kaip vykdomi ankstesnio žemės naudojimo patikrinimo metu duoti nurodymai pašalinti žemės naudojimo pažeidimus; [...]“

11 punktas: „Žemės naudojimo valstybinės kontrolės metu tikrinama, ar: [...]“

11.6. žemės sklypuose, vykdant ūkinę ir kitą veiklą, nepažeidžiamos teritorijų planavimo dokumentuose ar žemės valdos projektuose nustatytos žemės sklypų ribos, savavališkai neužimama ir (ar) nenaudojama žemė, vandens telkiniai; [...]“

16 punktas: „Žemės naudojimo valstybinės kontrolės metu, atlikus Nuostatų 11.1–11.9 papunkčiuose nurodytus patikrinimus ir nustatčius žemės naudojimo tvarkos pažeidimų, žemės naudojimo valstybinę kontrolę vykdantys asmenys, vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksu, pradeda administracinio nusižengimo teiseną.“

TYRIMUI REIKŠMINGA TEISMŲ PRAKTIKA

1. *Konstitucinio Teismo 2015 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. KT15-N9/2015 (byla Nr. 12/2013-21/2013-15/2014-1/2015):*

„[...] Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas neatsiejamas nuo teisingumo principo, ir atvirkščiai. Teisingumas yra vienas pagrindinių teisės, kaip socialinių santykių reguliavimo priemonės, tikslų; jis yra vienas svarbiausių moralinių vertybių ir teisinės valstybės pagrindų; jis gali būti įgyvendintas užtikrinant tam tikrą interesų pusiausvyrą, išvengiant atsitiktinumų ir savivalės, socialinio gyvenimo nestabilumo, interesų priešpriešos (*inter alia* 2003 m. gruodžio 3 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2013 m. liepos 1 d. nutarimai).“

2. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 4 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-28-303/2020:*

„[...] administracinė nuobauda yra valstybės prievartos priemonė, ANK nustatyta tvarka skiriama administracinį nusižengimą padariusiam asmeniui (ANK 22 straipsnio 1 dalis). Administracine nuobauda siekiama: 1) atgrasyti asmenis nuo administracinių nusižengimų ar nusikalstamų veikų darymo ir paveikti administracinius nusižengimus padariusius asmenis, kad jie laikytųsi įstatymų ir vėl nedarytų administracinių nusižengimų; 2) nubausti administracinius nusižengimus padariusius asmenis; 3) atimti ar apriboti administracinius nusižengimus padariusiems asmenims galimybę daryti naujus administracinius nusižengimus (ANK 22 straipsnio 2 dalis).

[...] Administracinė nuobauda skiriama pagal šio kodekso specialiosios dalies straipsnį, laikantis šio kodekso bendrosios dalies nuostatų, vadovaujantis teisės viršenybės, teisingumo, operatyvumo, protingumo ir proporcingumo principais (ANK 32 straipsnio 1, 2 dalys). Administracinės nuobaudos rūšys parenkamos iš šio kodekso specialiosios dalies straipsnyje nurodytų administracinių nuobaudų rūšių, atsižvelgiant į padaryto administracinio nusižengimo pobūdį, pažeidėjo kaltės formą ir rūšį, asmenybę, atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes (ANK 34 straipsnio 1 dalis).“